

**Resultaten tussenmeting communicatie activiteiten “Particulier
Natuurbeheer: kansrijke onderneming”**

Resultaten tussenmeting communicatie activiteiten “Particulier Natuurbeheer: kansrijke onderneming”

M.N. van Wijk & M.E. Engels

Alterra-rapport 1357

Alterra, Wageningen, 2006

REFERAAT

M.N. van Wijk & M.E. Engels, 2005. *Resultaten tussenmeting communicatie activiteiten "Particulier Natuurbeheer: Kansrijke Onderneming"*. Wageningen, Alterra, Alterra-Rapport 1357. 66 blz.; 5 fig.; 13 tab.; 5 ref.

De taakstelling om in 2018 het areaal particulier natuurbeheer uit te breiden tot 42.800 hectare zal niet worden gehaald als het jaarlijkse areaal (landbouw)grond wat wordt omgezet niet wordt vergroot. Om dit te realiseren is in 2005 gestart met het communicatieproject "Particulier Natuurbeheer: kansrijke onderneming". Dit project heeft tot doel grondeigenaren te informeren over de mogelijkheden die er zijn met betrekking tot particulier natuurbeheer.

Er is onderzocht in hoeverre de grondeigenaren op de hoogte zijn van de mogelijkheden van particulier natuurbeheer. Belangrijk hierbij is of de verstrekte informatie daadwerkelijk bij de grondeigenaren aangekomen is en of dit heeft bijgedragen aan het maken van een keuze voor particulier natuurbeheer. Op basis hiervan kan de communicatiestrategie waar nodig worden aangepast.

Trefwoorden: Ecologische Hoofdstructuur, particulier natuurbeheer, communicatie, evaluatie.

ISSN 1566-7197

Dit rapport kunt u bestellen door €20,- over te maken op banknummer 36 70 54 612 ten name van Alterra, Wageningen, onder vermelding van Alterra-rapport 1357. Dit bedrag is inclusief BTW en verzendkosten.

© 2006 Alterra

Postbus 47; 6700 AA Wageningen; Nederland

Tel.: (0317) 474700; fax: (0317) 419000; e-mail: info.alterra@wur.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

Woord vooraf.....	7
1 Inleiding	9
1.1 Algemeen	9
1.2 Methode	9
1.3 Opzet rapport	10
2 Resultaten	11
2.1 Inleiding	11
2.2 Resultaten groep 1	11
2.3 Resultaten groep 2	17
2.4 Resultaten groep 3	23
2.5 Resultaten Dienst Regelingen	28
3 Conclusies	31
3.1 Conclusies m.b.t. projectresultaten	31
3.2 Conclusies per doelgroep	32
3.3 Conclusies per provincie	33
4 Aanbevelingen	37
4.1 Aanbevelingen m.b.t. strategie van het project	37
4.2 Aanbevelingen eindmeting	38
Literatuur	41
Bijlage 1 Enquête groep 1 en begeleidende brief	43
Bijlage 2 Enquête groep 2 en begeleidende brief	49
Bijlage 3 Enquête groep 3 en begeleidende brief	57
Bijlage 4 Overzicht aanvragen functieverandering.....	65

Woord vooraf

De auteurs danken iedereen die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van dit rapport. In het bijzonder gaat onze dank uit naar SBNL, FPG, IPC Groene Ruimte en Peterink & Partners, partners binnen het projectteam “Particulier natuurbeheer; Kansrijke onderneming”, voor hun adviezen en ondersteuning bij de uitvoering van dit onderzoek. Dienst Regelingen bedanken we voor het aanleveren van de adressenbestanden en gegevens over de aanvragen functieverandering. SBNL bedanken we voor het aanleveren van adressen en het aanleveren van data van de evaluaties van de bijeenkomsten die in deze rapportage zijn gebruikt.

Martijn van Wijk (coördinatie)

&

Mariska Engels (uitvoering onderzoek)

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is in 2004 gestart met het communicatieproject 'Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming'. Het project levert een bijdrage aan de ontwikkeling van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) die in 2018 gerealiseerd moet zijn door particulier natuurbeheer binnen de EHS te stimuleren. De overheid vindt dat particulier natuurbeheer een grotere rol moet krijgen in de realisatie van de EHS. In 2018 moet het totale areaal aan natuur dat door particulieren wordt gerealiseerd en beheerd, zijn uitgebreid tot 42.225 ha.

Het project is bedoeld om particuliere grondeigenaren te stimuleren om (landbouw)grond om te zetten naar grond met bestemming natuur, de zogeheten functieverandering. Functieverandering betekent een definitieve omzetting van (landbouw)grond naar grond met bestemming natuur. Om particuliere grondeigenaren te stimuleren zijn er in het afgelopen 1½ jaar tal van activiteiten georganiseerd om grondeigenaren te informeren over de mogelijkheden die er zijn met betrekking tot particulier natuurbeheer.

De tussenmeting heeft tot doel de uitgevoerde activiteiten in het kader van het project te evalueren. Met behulp van deze tussenmeting kunnen de toekomstige communicatie activiteiten worden aangepast om daarmee beter op de wensen van de grondeigenaren in te kunnen spelen.

1.2 Methode

Binnen het project "Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming" zijn verschillende doelgroepen onderscheiden. In overleg met de opdrachtgever is besloten voor de tussenmeting alleen te kijken naar de doelgroepen agrariërs, landgoedeigenaren en buitenlui. Gemeenten, provincies en waterschappen, die wel deel uit maken van de te benaderen doelgroepen, zijn niet in de tussenevaluatie meegenomen.

De tussenmeting is uitgevoerd door middel van een schriftelijke enquête onder verschillende groepen. De enquêtes met de daarbij behorende begeleidende brief zijn te vinden in bijlagen 1, 2 en 3.

De verschillende groepen die zijn benaderd zijn:

1. Potentiële particuliere natuurbeheerders: eigenaren met grond in de begrensde gebieden. Grondeigenaren die op dit moment geen interesse hebben getoond in projectactiviteiten;
2. Mogelijk geïnteresseerden: eigenaren die zich bij het project ('Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming') hebben aangemeld als geïnteresseerden in functieverandering; en
3. Grondeigenaren die daadwerkelijk functieverandering hebben aangevraagd.

De eerste groep heeft niet kenbaar gemaakt interesse te hebben in particulier natuurbeheer. Deze groep wordt vooral benaderd met de vraag wat ze van het project gemerkt hebben, aan welke informatie er nog behoefte is en wat er nodig is om een keuze over functieverandering te maken. De tweede groep heeft wel kenbaar gemaakt interesse te hebben in functieverandering. Deze interesse wordt geuit door zich aan te melden bij het projectteam om de Particulier natuurbeheer krant te ontvangen, op deze manier wordt men tevens op de hoogte gehouden van de verschillende activiteiten. Deze groep wordt vooral benaderd met de vraag hoe ze tot nu toe de activiteiten ervaren hebben en welke behoefte er nog is aan informatie om daadwerkelijk de keuze over functieverandering te maken. De derde groep bestaat uit diegene die daadwerkelijk functieverandering hebben aangevraagd. Deze groep wordt benaderd met de vraag of de activiteiten (en het project) hebben bijgedragen aan het maken van de keuze voor functieverandering en wat de ervaringen zijn met betrekking tot functieverandering.

Het is niet bekend hoeveel enquêtes er naar welke provincies zijn gestuurd. Hierdoor kan er geen uitspraak worden gedaan over de respons per provincie.

1.3 Opzet rapport

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de resultaten verkregen uit de enquêtes in hoofdstuk 3 zijn de resultaten vertaald naar conclusies. Tot slot wordt in hoofdstuk 4 aanbevelingen gedaan ten behoeve van de voortgang van de communicatie activiteiten en de aanpak voor de eindmeting.

2 Resultaten

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken die voortgekomen zijn uit de analyse van de bruikbare enquêtes. Bij de beschrijving van de resultaten wordt onderscheid gemaakt tussen groepen en doelgroepen. Met de groepen worden grondeigenaren bedoeld zoals omschreven in par. 1.2. Met doelgroepen worden grondeigenaren onderverdeeld in drie verschillende typen namelijk agrariërs, landgoedeigenaren en buitenlui. De doelgroep buitenlui is een groep die lastig in beeld te brengen is, dit kunnen bijvoorbeeld hobbyboeren zijn. Hier wordt gebruik gemaakt van de doelgroepen agrariërs, landgoedeigenaren en de categorie overig. Respondenten hebben zichzelf ingedeeld in een van de doelgroepen. Als respondenten zich geen agrariër of landgoedeigenaar voelen komen ze in de groep overig. De groep overig wordt gezien als de doelgroep buitenlui. Wat onder deze categorie overig valt staat beschreven per groep.

De percentages die zijn weergegeven per groep zijn genomen van het totale aantal bruikbare respondenten per groep, tenzij anders vermeld.

2.2 Resultaten groep 1

Groep 1:

Potentiële particuliere natuurbeheerders, eigenaren waarvan de grond in de begrensde gebieden ligt, maar die op dit moment nog niet bezig zijn met functieverandering. Deze groep heeft (nog) geen interesse getoond in projectactiviteiten. Het adressenbestand voor deze groep is samengesteld door Alterra.

Totaal aantal verwachte enquêtes:	264 (30% van 792 verstuurde enquêtes)
Totaal aantal binnengekomen:	221
Totaal aantal bruikbare enquêtes:	183 (enquêtes zijn onbruikbaar als blijkt dat de respondent geen grondeigenaar is, als de enquête retour afzender is gestuurd of omdat respondenten naar een bijeenkomst zijn geweest; dan vallen ze namelijk onder groep 2).

Algemene resultaten alle respondenten (183):

- 37% van de respondenten geeft aan het project te kennen. Hiermee is een groot deel van de doelgroep bereikt.
- 42% van de respondenten is op de hoogte van de natuurgebiedsplannen voor hun gebied.
- 34% van de respondenten is geïnteresseerd in functieverandering. Het potentieel voor het communicatieproject is groot.
- 13% van de respondenten denkt in de toekomst landbouwgrond om te gaan zetten in natuur. Uit onderzoek van het Nationaal Groenfonds (Belangstelling voor Particuliere Natuuraanleg, 2004) blijkt dat 21% van de respondenten

binnen de EHS aangeeft in de toekomst grond te gaan omvormen tot natuur. Het percentage bij dit onderzoek ligt duidelijk lager. Dit ligt in de lijn der verwachting omdat de daadwerkelijk geïnteresseerden grondeigenaren geen onderdeel uitmaken van groep 1.

- 40% van de respondenten geeft aan geen interesse te hebben in functieverandering. 40% van de respondenten uit het onderzoek van Nationaal Groenfonds zegt in de toekomst geen grond om te zetten naar natuur. Redenen om geen interesse te hebben in functieverandering zijn:
  - omdat het niet past in de bedrijfsstrategie;
  - omdat de continuïteit van de subsidieregeling onzeker is; en
  - omdat de subsidiebijdrage te laag is.
- 59% van de respondenten geeft aan behoefte te hebben aan informatie. Binnen groep 1 ligt een groot potentieel voor het communicatieproject.
- De informatie behoefte is vrij algemeen. Respondenten geven aan de meeste behoefte te hebben aan informatie over de financiële consequenties van functieverandering.
- Er kan geen duidelijk onderscheid worden gemaakt naar de behoefte aan verschillende typen bijeenkomsten. Omdat respondenten niet naar een bijeenkomst zijn geweest, kunnen ze moeilijk inschatten aan welk type ze de meeste behoefte hebben. Hier kan met de volgende kranten (Particulier natuurbeheer krant) op in worden gespeeld door duidelijke informatie te geven over het doel van de bijeenkomsten en wie de doelgroep is.
- 52% van de respondenten geeft aan behoefte te hebben aan schriftelijke informatie en 34% heeft behoefte aan persoonlijk contact.
- 62% van de respondenten heeft aangegeven op de hoogte te willen worden gehouden van de projectactiviteiten. Deze groep zal worden toegevoegd aan groep 2 (de groep die interesse heeft getoond in de projectactiviteiten). Deze respondenten zijn nog wel mee genomen in de verdere analyse. De adressen zijn doorgegeven aan SBNL en ze zullen in de toekomst op de hoogte worden gehouden van de activiteiten d.m.v. de Particulier natuurbeheer krant.
- De belangrijkste redenen waarom de respondenten geen behoefte hebben aan bijeenkomsten zijn:
  - omdat particulier natuurbeheer niet past in de bedrijfsstrategie;
  - omdat er is geen interesse; en
  - respondenten geven aan het al druk genoeg te hebben.
- Respondenten geven aan wel geïnteresseerd te zijn in functieverandering maar nog niet naar een bijeenkomst te zijn geweest omdat:
  - ze niet op de hoogte waren;
  - de afstand té groot was en er geen tijd was; en
  - er geen interesse is.

Resultaten per doelgroep

Groep 1 bestaat uit 150 agrariërs, 13 landgoedeigenaren en 20 overig. De categorie overig bestaat onder andere uit hobbyboeren, rustend agrariër en parttime agrariërs. De percentages weergegeven hier zijn genomen van het totale aantal respondenten per betreffende doelgroep. Tabel 2.1 geeft het overzicht per doelgroep weer.

Ontbrekende percentages (in de tabel weergegeven als streepjes) betekenen dat de desbetreffende doelgroepen dit niet als antwoord hebben gegeven.

	Doelgroep		
	Agrariër	Landgoed eigenaar	Overig
Ik ben op de hoogte van het natuurgebiedsplan voor mijn gebied	40%	46% ²	50%
Ik weet hoe ik aan kaarten moet komen die aangeeft op welke grond natuurontwikkeling met subsidie mogelijk is	33%	23% ³	35%
Mijn gronden komen in aanmerking voor de subsidie functieverandering	18% ¹	46%	35%
Mijn gronden komen in aanmerking voor de inrichtingssubsidie	13%	31%	20%
Mijn gronden komen in aanmerking voor de beheerssubsidie	35%	46%	45%
Ik ben geïnteresseerd in functieverandering	30%	69%	40%
Ik denk in de toekomst grond om te gaan vormen	11%	38%	5%
Ik ben niet geïnteresseerd in functieverandering	44%	15%	30%
Ik ben niet geïnteresseerd in functieverandering omdat:			
Het niet past in mijn bedrijfsstrategie	38%	15%	30%
Ik geen kennis heb van natuurbeheer	3%	15%	5%
Het een ingewikkelde procedure is	7%	-	-
De continuïteit van de subsidie onzeker is	25%	8%	-
De subsidie bijdrage laag is	13%	-	5%
Ik heb behoefte aan informatie over:	55%	77%	55%
Inpassing in de huidige bedrijfsvoering	37%	38%	10%
De praktische kant van het uitvoeren van natuurbeheer	33%	69%	25%
Het indienen van een subsidieaanvraag	31%	54%	15%
De financiële consequenties	44%	69%	45%
Contacten met verschillende overheden	11%	23%	5%
Ik heb behoefte aan schriftelijke informatie	44%	62%	35%
Ik heb behoefte aan persoonlijk contact	27%	38%	40%

Tabel 2.1 Resultaten per doelgroep, groep 1

- De interesse in functieverandering is bij landgoedeigenaren het hoogst, 69%. Hierna volgen overig en agrariërs, 40% en 30%.
- 38% van de landgoedeigenaren denkt in de toekomst grond te gaan omzetten, agrariërs 11% en overig 5%.
- Landgoedeigenaren zijn beter op de hoogte van de verschillende subsidie mogelijkheden die er zijn (functieverandering, 46%; inrichtingssubsidie, 31% en beheerssubsidie 46%).
- Er zijn grote verschillen tussen de percentages bij de agrariërs met betrekking tot hoe goed ze op de hoogte zijn van de verschillende subsidieregelingen. Als gronden in aanmerking komen voor de subsidie functieverandering dan komen deze gronden ook in aanmerking voor inrichting- en beheerssubsidies. Mogelijk halen de respondenten de SN en de SAN hier door elkaar.

¹ 67% van de respondenten geeft aan dat ze niet weten of hun grond in aanmerking komt voor functieverandering en 7% geeft aan dat hun grond niet in aanmerking komt voor de subsidie functieverandering.

² 46% van de landgoedeigenaren geven aan dat ze niet op de hoogte zijn van het natuurgebiedsplan.

³ 62% van de landgoedeigenaren geven aan dat ze niet weten hoe ze aan kaarten moeten komen.

- Gemiddeld weet 63% van de agrariërs niet of hun gronden in aanmerking komen voor de verschillende subsidieregelingen die er zijn.
- 46% van de landgoedeigenaren geeft aan op de hoogte te zijn van het natuurgebiedsplan voor hun gebied. De helft hiervan (23%) geeft aan te weten hoe ze aan kaarten moet komen die aangeven op welke grond natuurontwikkeling met subsidie mogelijk is. Deze percentages zouden in theorie gelijk moeten zijn, immers als je het natuurgebiedsplan kent, zou je ook moeten weten hoe je aan kaarten moet komen.
- Agrariërs zijn het minst geïnteresseerd in functieverandering, namelijk 44% ten opzichte van 30% bij overig en 15% bij landgoedeigenaren.
- De belangrijkste redenen om geen interesse te hebben in functieverandering zijn voor agrariërs omdat het niet past in de bedrijfsstrategie (38%) en de continuïteit van de subsidie bijdrage onzeker is (25%).
- Landgoedeigenaren hebben de meeste behoefte aan informatie namelijk 77%. Agrariërs en overig beide 55%.
- De hoogste behoefte aan informatie bij landgoedeigenaren ligt bij het in de praktijk uitvoeren van natuurbeheer (69%) en de financiële consequenties (69%).
- Bij agrariërs is de meeste behoefte aan informatie over financiële consequenties, 44%, bij overig is dit 45%.

Resultaten per provincie

Bij de beschrijving van onderstaande resultaten zijn de provincies met minder dan 11 teruggestuurde enquêtes buiten beschouwing gelaten. De respons groep wordt dan te klein om betrouwbare uitspraken over te doen. De cursief gedrukte provincies zijn niet meegenomen in de beschrijving van de resultaten. Bij de beschrijving van de resultaten is het belangrijk er rekening mee te houden dat hier gesproken wordt over de respondenten uit een provincie en niet de doelgroep provincie. De percentages weergegeven zijn genomen van het totale aantal bruikbare respondenten. Het totale overzicht van de provincies is te vinden in tabel 2.3.

Wat aan tabel 2.2 gelijk opvalt, is dat uit de provincie Flevoland geen enquêtes zijn geretourneerd. De provincie Flevoland biedt weinig mogelijkheden voor de ontwikkeling van particulier natuurbeheer, om deze reden komen er geen of weinig adressen voor in de selectie van de adressenbestanden die gebruikt zijn bij de verzending van de enquêtes⁴.

---

⁴ Aan de adresbestanden zijn geen provinciegegevens gekoppeld. Hierdoor is er niet te achter halen hoeveel enquêtes er zijn verstuurd naar welke provincie.

Provincie	Aantal	%
Drenthe	12	7
Overijssel	27	15
Gelderland	38	21
Noord-Holland	16	9
Zuid-Holland	11	6
Brabant	37	20
<i>Groningen</i>	7	4
<i>Flevoland</i>	-	-
<i>Utrecht</i>	10	5
<i>Friesland</i>	10	5
<i>Zeeland</i>	5	3
<i>Limburg</i>	10	5
Total	183	100

Tabel 2.2 *Herkomst respondenten per provincie groep 1*

- Uit de provincies Gelderland en Brabant zijn de meeste enquêtes geretourneerd (tabel 2.2).
- De interesse in functieverandering is het hoogst in Drenthe, 58%. Maar geen enkele respondent uit Drenthe denkt in de toekomst grond om te vormen naar natuur. Hiervoor is geen verklaring.
- Respondenten uit Drenthe en Gelderland zijn het beste op de hoogte van de verschillende subsidie mogelijkheden die er zijn met betrekking tot particulier natuurbeheer.
- 25% van de respondenten uit Noord-Holland geven aan in de toekomst landbouwgrond te gaan omzetten naar natuur.
- De grootste behoefte aan informatie ligt in Drenthe, 75%. Deze informatie moet vooral betrekking hebben tot de inpassing van natuur in de huidige situatie (75%), de financiële consequenties van particulier natuurbeheer (67%) en het indienen van een subsidie aanvraag (50%).
- De grootste behoefte aan bijeenkomsten ligt in Drenthe.
- Drenthe heeft de grootste behoefte aan schriftelijke informatie, 58%.
- Brabant heeft de meeste behoefte aan persoonlijk contact, 36%.
- Noord-Holland is het beste op de hoogte van het project particulier natuurbeheer. (69% van de respondenten).
- Opvallend is dat 41% van de respondenten uit Overijssel aangeeft het project te kennen. Dit terwijl er in deze provincie weinig activiteiten zijn uitgevoerd in het kader van het communicatieproject. Het is mogelijk dat respondenten verschillende (communicatie/stimulerings) projecten door elkaar heen halen.

	Drenthe	Overijssel	Gelderland	Noord-Holland	Zuid-Holland	Brabant
Kennis van het project	17%	41%	39%	69%	27%	30%
Ik ben op de hoogte van het natuurgebiedsplan voor mijn gebied	50%	41%	42%	56%	9%	46%
Ik weet hoe ik aan kaarten moet komen die aangeeft op welke grond natuurontwikkeling met subsidie mogelijk is	42%	26%	39%	38%	18%	38%
Mijn gronden komen in aanmerking voor de subsidie functieverandering	33%	22%	26%	31%	-	16%
Mijn gronden komen in aanmerking voor inrichtingsubsidies	8%	15%	18%	19%	-	19%
Mijn gronden komen in aanmerking voor beheersubsidies	50%	41%	45%	38%	18%	24%
Ik ben geïnteresseerd in functieverandering	58%	26%	34%	50%	27%	32%
Ik denk in de toekomst grond om te gaan zetten naar natuur	-	19%	21%	25%	9%	11%
Ik heb behoefte aan informatie	75%	63%	68%	56%	36%	46%
Ik heb behoefte aan informatie over:						
Inpassing in de huidige bedrijfsvoering	75%	33%	34%	31%	18%	32%
De praktische kant van het uitvoeren van natuurbeheer	42%	37%	45%	31%	27%	30%
Het indienen van een subsidie aanvraag	50%	41%	32%	38%	27%	19%
De financiële consequenties van particulier natuurbeheer	67%	48%	53%	56%	36%	38%
Contacten met verschillende overheden	17%	-	13%	13%	9%	14%
Ik heb behoefte aan:						
Veldbijeenkomsten	33%	11%	16%	13%	18%	16%
Themabijeenkomsten	33%	11%	11%	6%	9%	27%
Huiskamerbijeenkomsten	25%	11%	11%	6%	9%	14%
Kennisdagen	17%	7%	13%	6%	-	16%
Schriftelijke informatie	58%	44%	45%	50%	27%	41%
Persoonlijk contact	8%	33%	21%	31%	36%	30%

Tabel 2.3 Resultaten per provincie, groep 1

2.3 Resultaten groep 2

Groep 2:

Deze groep bestaat uit geïnteresseerden. Dit zijn grondeigenaren die zich bij het project hebben aangemeld als geïnteresseerden in functieverandering. Het adressenbestand voor deze groep is vergrepen via SBNL.

Totaal aantal verwachte enquêtes:	237 (30% van 711 verstuurdde enquêtes)
Totaal aantal binnengekomen:	260
Totaal aantal bruikbare enquêtes:	194 (enquêtes zijn onbruikbaar als blijkt dat de respondent geen grondeigenaar is of geen interesse heeft getoond in projectactiviteiten)

Algemene resultaten alle respondenten (194):

- 75% van de respondenten geeft aan naar een bijeenkomst (veld-, thema-, huiskamerbijeenkomst of kennisdag) te zijn geweest.
- 63% van de respondenten geeft aan op de hoogte te zijn van het natuurgebiedsplan voor hun gebied.
- 45% van de respondenten weet dat hun grond in aanmerking komt voor subsidie functieverandering.
- 42% weet dat hun grond in aanmerking komt voor inrichtingssubsidies.
- 61% weet dat hun grond in aanmerking komt voor beheerssubsidies.
- 30% van de respondenten denkt er aan om in de toekomst grond om te zetten in natuur. Hier ligt nog een groot potentieel voor het communicatieproject om deze groep te stimuleren daadwerkelijk tot functieverandering over te gaan.
- 24% van de respondenten geeft aan al bezig te zijn met functieverandering (dit kan de verdiensten van het project zijn).
- 57% van de respondenten geeft aan nog niet bezig te zijn met functieverandering. De belangrijkste redenen hiervoor zijn:
  - de ingewikkelde procedure; en
  - de onzekerheid over de continuïteit van de subsidie.
- Het gros van de respondenten is naar de veldbijeenkomsten (30%) en de themabijeenkomsten (29%) geweest. Het minst bezocht zijn de huiskamerbijeenkomsten (11%). Huiskamerbijeenkomsten zijn bedoeld voor mensen die verder in het proces zitten, daarmee is het logisch dat deze door een kleinere groep wordt bezocht.
- Respondenten geven aan dat het project versterkt kan worden met:
  - persoonlijk advies;
  - meer voorlichting; en
  - het uitwisselen van kennis.
- 43% van de respondenten heeft behoefte aan persoonlijk contact.
- 90% van de respondenten heeft behoefte aan aanvullende informatie. Hierbij gaat het vooral om informatie over de financiële consequenties. Het potentieel voor het communicatieproject is groot, er ligt veel werk met betrekking tot het verstrekken van informatie.

- De krant, film en website hebben alle drie een gemiddeld rapportcijfer van een 7 gekregen.
- 22% van de respondenten kent de website. Op de vraag of er veel informatie van de website is gehaald die nuttig is gebleken bij het proces van subsidie aanvraag antwoord 11% het hier mee eens te zijn.
- 77% van respondenten geeft aan de krant te kennen.
- 37% van de respondenten geeft aan dat de bijeenkomsten hebben bijgedragen bij de keuze voor functieverandering. Direct na afloop van de bijeenkomsten geeft 47% van de bezoekers aan dat de bijeenkomsten bijdragen aan de keuze voor functieverandering (data verkregen via SBNL).
- De aanwezigen bij de bijeenkomsten geven aan dat er vooral behoefte is aan informatie over het Programma Beheer, vergoedingen en financiering (24); NSW, nieuwe landgoederen (20); eigen situatie en individueel advies (17) (data verkregen via SBNL).
- 57% van de respondenten geeft aan dat er behoefte is aan informatie over de financiële kant van particulier natuurbeheer, dit komt overeen met de resultaten van SBNL.

Resultaten per doelgroep

Groep 2 bestaat uit 150 agrariërs, 22 landgoedeigenaren en 22 in de categorie overig. De categorie overig bestaat voornamelijk uit hobbyboeren en particuliere grondeigenaren. De percentages weergegeven zijn genomen van het totale aantal respondenten per betreffende doelgroep, tenzij anders vermeld. Tabel 2.4 geeft het overzicht per doelgroep weer. Ontbrekende percentages (in de tabel weergegeven als streepjes) betekenen dat de desbetreffende doelgroepen dit niet als antwoord hebben gegeven.

- Gemiddeld geeft 33% van de landgoedeigenaren aan naar een van de typen bijeenkomsten te zijn geweest, 25% van de categorie overig en 22% agrariërs.
- 68% van de landgoedeigenaren denkt in de toekomst grond om te vormen naar natuur, 36% van de categorie overig en 23% agrariërs.
- 55% van de landgoedeigenaren is al bezig met functieverandering, 41% van de categorie overig en 17% agrariërs.
- Landgoedeigenaren zijn het beste op de hoogte qua subsidies (57%), 48% van de agrariërs zijn op de hoogte en 47% van de categorie overig.
- 64% van de agrariërs geeft aan niet bezig te zijn met functieverandering;
  - 38% vanwege de onzekerheid over de continuïteit van de subsidie; en
  - 27% vanwege de ingewikkelde procedure.
- 32% van de landgoedeigenaren zijn niet bezig met functieverandering;
  - 18% vanwege de ingewikkelde procedure en de onzekerheid van de continuïteit van de subsidieregeling; en
  - 14% omdat de subsidiebijdrage te laag is.
- 36% van de categorie overig is niet bezig met functieverandering.
  - 18% vanwege de ingewikkelde procedure; en
  - 14% vanwege te weinig kennis om natuur te beheren, de onzekerheid over de continuïteit van de subsidie en de subsidiebijdrage is te laag.

	Doelgroep		
	Agrariër	Landgoed eigenaar	Overig
Aanwezig veldbijeenkomst	31%	32%	23%
Aanwezig themadag	26%	32%	45%
Aanwezig huiskamerbijeenkomst	11%	9%	14%
Aanwezig kennisdag	18%	59%	18%
Ik ben op de hoogte van het natuurgebiedsplan voor mijn gebied	65%	69%	50%
Ik weet hoe ik aan kaarten moet komen die aangeeft op welke grond natuurontwikkeling met subsidie mogelijk is	60%	77%	41%
Mijn gronden komen in aanmerking voor de subsidie functieverandering	45%	55%	36%
Mijn gronden komen in aanmerking voor de inrichtingssubsidie	39%	59%	41%
Mijn gronden komen in aanmerking voor de beheersubsidie	61%	59%	64%
Ik ga in de toekomst grond omzetten in blijvende natuur	23%	68%	36%
Ik ben bezig met functieverandering	17%	55%	41%
Ik ben (nog) niet bezig met functieverandering	64%	32%	36%
Ik ben (nog) niet bezig met functieverandering omdat:			
Het niet past in mijn bedrijfsstrategie	24%	-	5%
Ik geen kennis heb van natuurbeheer	6%	-	14%
Het een ingewikkelde procedure is	27%	18%	18%
De continuïteit van de subsidie onzeker is	38%	18%	14%
De subsidie bijdrage laag is	19%	14%	14%
Ik heb behoefte aan informatie	87%	91%	95%
Ik heb behoefte aan informatie over:			
Inpassing in de huidige bedrijfsvoering	57%	45%	41%
De praktische kant van het uitvoeren van natuurbeheer	47%	45%	73%
Het indienen van een subsidieaanvraag	38%	45%	54%
De financiële consequenties	57%	54%	59%
Contacten met verschillende overheden	27%	59%	41%
Ik heb behoefte aan schriftelijke informatie	67%	45%	68%
Ik heb behoefte aan persoonlijk contact	40%	59%	50%

Tabel 2.4 Resultaten per doelgroep, groep 2

- 95% van de categorie overige heeft behoefte aan informatie, 87% van de agrariërs en 91% van de landgoedeigenaren.
- Agrariërs hebben vooral behoefte aan informatie over de inpassing van natuur in de bedrijfsstrategie (57%) en informatie over de financiële consequenties (57%).
- Landgoedeigenaren hebben vooral behoefte aan informatie over contacten met de overheid (59%) en informatie over de financiële consequenties (54%).
- De categorie overig heeft vooral behoefte aan informatie over het in de praktijk uitvoeren van natuurbeheer (73%) en de financiële consequenties (54%).
- Overig heeft de meeste behoefte aan schriftelijk informatie (67%).
- 45% van de landgoedeigenaren heeft behoefte aan bijeenkomsten, 41% van de categorie overig en 34% agrariërs.
- Landgoedeigenaren hebben de meeste behoefte aan persoonlijk contact (59%).

Resultaten per provincie

Bij de beschrijving van onderstaande resultaten zijn de provincies met een aantal terugstuurde enquêtes kleiner dan 11 buiten beschouwing gelaten. De respons groep

wordt dan te klein om betrouwbare uitspraken over te doen. De cursief gedrukte provincies zijn niet meegenomen tijdens de beschrijving van de resultaten. De percentages zijn genomen van het totale aantal respons per provincie. Hieronder worden de belangrijkste resultaten beschreven. Bij de beschrijving van de resultaten is het belangrijk er rekening mee te houden dat hier gesproken wordt over de respondenten uit een provincie en niet de doelgroep provincie. Tabel 2.5 geeft de herkomst van de respondenten weer. Het totale overzicht van de provincies is te vinden in tabel 2.6.

Provincie	Aantal	%
Friesland	25	13
Drenthe	18	9
Gelderland	37	19
Zuid-Holland	14	7
Brabant	28	14
Limburg	34	18
<i>Groningen</i>	<i>10</i>	<i>5</i>
<i>Utrecht</i>	<i>8</i>	<i>4</i>
<i>Overijssel</i>	<i>3</i>	<i>2</i>
<i>Flevoland</i>	<i>2</i>	<i>1</i>
<i>Noord-Holland</i>	<i>7</i>	<i>4</i>
<i>Zeeland</i>	<i>8</i>	<i>4</i>
Totaal	194	100

Tabel 2.5 Herkomst respondenten per provincie groep 2

- Respondenten uit Gelderland zijn het beste op de hoogte van de verschillende subsidie regelingen die er zijn met betrekking tot particulier natuurbeheer.
- 36% van de respondenten uit Friesland geeft aan in te toekomst grond om te gaan zetten tot natuur.
- 38% van de respondenten uit Gelderland geeft aan al bezig te zijn met functieverandering.
- Respondenten uit Gelderland hebben de bijeenkomsten het beste bezocht.
- Voor alle provincies is de belangrijkste reden om nog niet met functieverandering bezig te zijn dat de continuïteit van de subsidieregeling onzeker is.
- De provincies Gelderland, Limburg en Friesland geven aan de meeste behoefte te hebben aan informatie, 92% en 88%.
- Gelderland, Friesland, Zuid-Holland en Limburg hebben de meeste behoefte aan informatie over de financiële consequenties van particulier natuurbeheer.
- Drenthe en Brabant hebben de meeste behoefte aan informatie over de inpassingen van natuur in de huidige situatie.
- De provincie Zuid-Holland geeft aan de meeste behoefte te hebben aan schriftelijke informatie.
- De respondenten van Limburg geven aan de meeste behoefte te hebben aan de vier verschillende vormen van bijeenkomsten.
- De respondenten van Gelderland hebben de meeste behoefte aan persoonlijk contact.

	Friesland	Drenthe	Gelderland	Zuid-Holland	Brabant	Limburg
Ik ben op de hoogte van het natuurgebiedsplan voor mijn gebied	40%	56%	68%	71%	79%	56%
Ik weet hoe ik aan kaarten moet komen die aangeeft op welke grond natuurontwikkeling met subsidie mogelijk is	56%	56%	57%	36%	75%	59%
Mijn gronden komen in aanmerking voor de subsidie functieverandering	36%	39%	59%	36%	57%	44%
Mijn gronden komen in aanmerking voor inrichtingsubsidies	40%	33%	51%	29%	50%	44%
Mijn gronden komen in aanmerking voor beheersubsidies	56%	56%	73%	50%	61%	68%
Ik ga in de toekomst grond omzetten naar blijvende natuur	36%	11%	35%	14%	29%	32%
Ik ben bezig met functieverandering	32%	6%	38%	7%	25%	21%
Ik ben naar de volgende bijeenkomst geweest						
Veldbijeenkomst	32%	39%	30%	14%	43%	21%
Themadag	28%	28%	16%	36%	18%	41%
Huiskamerbijeenkomst	-	11%	11%	-	21%	18%
Kennisdag	28%	11%	51%	29%	11%	9%
Ik ben (nog) niet bezig met functieverandering omdat						
Het niet past in de bedrijfsstrategie	16%	33%	14%	36%	18%	24%
Omdat ik geen kennis heb van natuurbeheer	12%	11%	8%	7%	-	6%
Omdat het een ingewikkelde procedure is	28%	17%	30%	21%	29%	29%
Omdat de subsidieregeling onzeker is	36%	44%	32%	43%	29%	29%
Omdat de subsidiebijdrage te laag is	4%	28%	19%	14%	14%	26%

Tabel 2.6 Resultaten per provincie, groep 2

	Friesland	Drenthe	Gelderland	Zuid-Holland	Brabant	Limburg
Ik heb behoefte aan informatie	88%	83%	92%	86%	82%	88%
Ik heb behoefte aan informatie over:						
Inpassing in de huidige bedrijfsvoering	40%	72%	49%	57%	64%	59%
De praktische kant van natuurbeheer	40%	44%	49%	50%	43%	56%
Het indienen van een subsidie aanvraag	44%	22%	43%	43%	50%	41%
De financiële consequenties van natuurbeheer	60%	61%	57%	57%	54%	65%
Contacten met de overheid	20%	33%	43%	43%	18%	38%
Ik heb behoefte aan:						
Veldbijeenkomsten	20%	17%	51%	29%	39%	65%
Themadagen	32%	28%	32%	29%	50%	59%
Huiskamerbijeenkomsten	24%	22%	24%	21%	21%	35%
Kennisdage	32%	33%	49%	21%	46%	59%
Schriftelijke informatie	64%	72%	54%	79%	68%	74%
Persoonlijk contact	36%	39%	49%	43%	43%	41%

Tabel 2.7 Resultaten per provincie, groep 2 (vervolg)

2.4 Resultaten groep 3

Groep 3:

Mensen die daadwerkelijk functieverandering hebben aangevraagd. Deze aanvragen zijn ingediend in de periode december 2005 tot februari 2006. Het adressenbestand is verkregen via de Dienst Regelingen.

Totaal aantal verwachte enquêtes:	156 (complete groep eigenaren die functieverandering hebben aangevraagd)
Totaal aantal binnengekomen:	82
Totaal aantal bruikbare enquêtes:	79 (enquêtes zijn onbruikbaar als blijkt dat de respondent geen functieverandering heeft aangevraagd)

Algemene resultaten alle respondenten (79):

- 41% van de respondenten heeft kennis van het project, hiervan geeft 15% (12 respondenten) aan dat ze naar een bijeenkomst zijn geweest. Deze groep is waarschijnlijk al bezig met functieverandering voor het communicatieproject begon. De projectbijeenkomsten zijn nauwelijks bezocht, omdat ze via hun eigen wegen informatie over particulier natuurbeheer verzamelen.
- Desondanks geeft 9% van de respondenten aan informatie gehaald te hebben uit de Particulier natuurbeheer krant die nuttig is gebleken tijdens de subsidieaanvraag. Het gemiddelde rapportcijfer voor de krant is een 8.
- 9 van de 14 respondenten geven aan tevreden te zijn over de inzet, kennis en deskundigheid van het projectteam. 4 van de 14 zijn neutraal en 1 is niet tevreden over het projectteam.
- 5 van de 15 respondenten geven aan dat de projectactiviteiten hebben bijgedragen aan de keuze voor functieverandering. 6 van de 15 zijn neutraal, 3 zijn het er niet mee eens en 1 respondent is het er helemaal niet mee eens.
- De 12 respondenten die het project kennen, geven aan de meeste behoefte te hebben aan informatie over de praktische kant van het uitvoeren van natuurbeheer.

De volgende percentage zijn genomen van de gehele groep (79 respondenten).

- De belangrijkste redenen om functieverandering aan te vragen zijn:
  - liefde voor de groene ruimte (54%); en
  - economische motieven (51%).
- 18 van de 79 respondenten geven aan ook grond om te vormen zonder subsidieregeling.
- 51% van het totale aantal respondenten geeft aan bereid te zijn in de toekomst meer grond om te zetten naar natuurgrond. Hier ligt nog een groot potentieel voor het project particulier natuurbeheer.
- 50% van respondenten geeft aan tegen knelpunten te zijn aangelopen tijdens de subsidieaanvraag. De respondenten vinden vooral de procedure ingewikkeld.

Resultaten per doelgroep

Groep 3 bestaat uit 24 agrariërs, 31 landgoedeigenaren en 24 in de categorie overig. De categorie overig bestaat voornamelijk uit hobbyboeren en particuliere grondeigenaren. De percentages weergegeven zijn genomen van het totale aantal respondenten per betreffende doelgroepen, tenzij anders vermeld.

	Doelgroep		
	Agrariër	Landgoed eigenaar	Overig
Ik ken het project 'Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming'	46%	42%	37%
Ik ben naar een bijeenkomst geweest	21%	10%	17%
Ik heb behoefte aan aanvullende informatie over ⁵ :	29%	16%	4%
De financiële consequenties	13%	10%	4%
Het maken van een inrichtingsplan	13%	6%	8%
Contacten met verschillende overheden	8%	10%	8%
De praktische kant van natuurbeheer	25%	16%	8%
Ik heb functieverandering aangevraagd:			
Vanwege economische motieven	46%	61%	42%
Vanwege liefde voor de groene ruimte	46%	64%	46%
Omdat er geen opvolger is voor mijn bedrijf	21%	13%	4%
Omdat er geen pachters meer zijn	4%	10%	4%
Omdat de grond minder geschikt is voor landbouw	33%	16%	21%
Omdat het beter past bij de bedrijfsstrategie	38%	6%	25%
Ik zou ook grond omvormen als er geen subsidieregeling was	13%	29%	29%
Ik ben bereid in de toekomst meer grond om te zetten	33%	54%	67%
Ik ben tegen knelpunten aangelopen op het gebied van:	54%	48%	46%
De subsidie aanvraag	13%	26%	21%
De procedure	29%	29%	21%
De onduidelijkheid van de procedure	25%	19%	17%

Tabel 2.8 Resultaten per doelgroep, groep 3

- 46% van de agrariërs kent het project, hiervan is 21% bij een bijeenkomst geweest;
- 42% van de landgoedeigenaren kent het project, hiervan is 10% bij een bijeenkomst geweest;
- 37% van overig kent het project, hiervan is 17% bij een bijeenkomst geweest;
- 29% van de agrariërs heeft behoefte aan informatie, 16% van de landgoedeigenaren en 4% van overig;
- 25% van de agrariërs heeft behoefte aan informatie over het in de praktijk uitvoeren van natuurbeheer, 16% van de landgoedeigenaren en 8% overig;
- Agrariërs hebben functieverandering voornamelijk aangevraagd vanwege economische motieven en uit liefde voor de groene ruimte (46%);
- Landgoedeigenaren hebben functieverandering voornamelijk aangevraagd vanwege liefde voor de groene ruimte (64%) en uit economische motieven (61%);
- De categorie overig heeft voornamelijk functieverandering aangevraagd vanwege liefde voor de groene ruimte (46%) en uit economische motieven (42%);

⁵ Deze vraag is alleen beantwoord door diegene die ook naar een bijeenkomst zijn geweest.

- 29% van de landgoedeigenaren en de categorie overig zouden ook functieverandering aanvragen zonder subsidieregeling, 13% van agrariërs;
- 67% van de categorie overig, 54% van de landgoedeigenaren en 33% van de agrariërs zijn bereid in de toekomst meer grond om te vormen naar natuur;
- 54% van de agrariërs, 48% van de landgoedeigenaren en 46% van de categorie zijn tegen knelpunten aangelopen tijdens de subsidieaanvraag; en
- Deze knelpunten zijn voornamelijk op het gebied van de procedure (29%).

Resultaten per provincie

Bij de beschrijving van onderstaande resultaten zijn de provincies met een aantal teruggestuurde enquêtes kleiner dan 11 buiten beschouwing gelaten. De responsgroep wordt dan te klein om betrouwbare uitspraken over te doen. De cursief gedrukte provincies zijn niet meegenomen tijdens de beschrijving van de resultaten. Bij de beschrijving van de resultaten is het belangrijk er rekening mee te houden dat hier gesproken wordt over de respondenten uit een provincie en niet de doelgroep provincie. Het totale overzicht van de provincies is te vinden in tabel 2.9.

Provincie	Aantal	%
Overijssel	24	30
Gelderland	31	39
<i>Groningen</i>	1	1
<i>Utrecht</i>	3	4
<i>Friesland</i>	2	3
<i>Drenthe</i>	1	1
<i>Flevoland</i>	-	-
<i>Noord-Holland</i>	3	4
<i>Zuid-Holland</i>	3	4
<i>Zeeland</i>	1	1
<i>Brabant</i>	4	5
<i>Limburg</i>	6	8
Totaal	79	100

Tabel 2.9 *Herkomst respondenten per provincie groep 3*

Wat we ook bij groep 1 zagen zien we ook hier weer, Flevoland heeft een respons van nul. De provincie Flevoland biedt weinig mogelijkheden voor de ontwikkeling van particulier natuurbeheer, om deze reden komen er geen of weinig adressen voor in de adressenbestanden die gebruikt zijn bij de verzending van de enquêtes⁶.

- 45% van de respondenten uit de provincie Gelderland geeft aan het project te kennen, t.o.v. 38% van de respondenten uit de provincie Overijssel;
- De respondenten van Gelderland hebben de meeste behoefte aan informatie; en
- De informatie behoefte van de provincie Gelderland ligt bij informatie over het in de praktijk uitvoeren van natuurbeheer (46%), informatie over de financiële consequenties en een inrichtingsplan (38%) en als laatste informatie over contacten met de overheid (31%). De percentages weergegeven hier zijn

⁶ Aan de adresbestanden zijn geen provinciegegevens gekoppeld. Hierdoor is het niet mogelijk om aan te geven hoeveel enquêtes er zijn verstuurd naar welke provincie.

genomen van de groep van 13 respondenten die naar een bijeenkomst zijn geweest.

- De redenen voor functieverandering liggen bij de twee provincies redelijk gelijk. Wat er wel tussenuit springt, is dat belangrijker redenen voor Overijssel om functieverandering aan te vragen zijn omdat de grond minder geschikt is voor de landbouw (33%) en omdat het beter past in de bedrijfsstrategie (29%).

	Overijssel	Gelderland
Ik heb functieverandering aangevraagd:		
Vanwege economische motieven	58%	48%
Vanwege liefde voor de groene ruimte	54%	61%
Omdat er geen opvolger is voor mijn bedrijf	17%	13%
Omdat er geen pachters meer zijn	8%	3%
Omdat de grond minder geschikt is voor landbouw	33%	16%
Omdat het beter past bij de bedrijfsstrategie	29%	13%
Ik heb behoefte aan aanvullende informatie	8%	23%
Ik heb behoefte aan aanvullende informatie over:		
De financiële consequenties	-	16%
het maken van een inrichtingsplan	-	16%
Contact met de overheden	8%	13%
Over de praktische kant van natuurbeheer	8%	19%
Ik zou ook grond omvormen zonder subsidieregeling	21%	26%
Ik ben bereid in de toekomst meer grond om te vormen	67%	45%
Ik ben tegen knelpunten aangelopen op het gebied van:	46%	45%
De subsidie aanvraag	25%	10%
De procedure	29%	23%
De onduidelijkheid van de procedure	29%	13%
Kennis van het project	38%	45%

Tabel 2.10 Resultaten per provincie, groep 3

Als we kijken naar de kwantiteit van de aanvragen voor functieverandering (zie tabel 2.11) dan zien we dat de provincie Overijssel voor meer hectare functieverandering heeft aangevraagd.

- 26% van de respondenten uit Gelderland geeft aan ook grond om te vormen als er geen subsidieregeling was ten opzichte van 21% van de respondenten uit Overijssel;
- 67% van de respondenten uit Overijssel is bereid in de toekomst meer grond om te vormen naar natuur, ten opzichte van 45% van de respondenten uit Gelderland;
- De respondenten uit Overijssel zijn tegen de meeste knelpunten aangelopen, 29% hiervan op het gebied van de procedure en 25% bij het indienen van de subsidie aanvraag; en
- Van de respondenten uit Gelderland is 23% tegen knelpunten aangelopen op het gebied van de procedure en 10% bij de subsidieaanvraag.

Provincie	Aantal hectare waarvoor functieverandering is aangevraagd (ha)	Aantal hectare aangekocht om om te zetten (ha)	Aantal hectare eerder omgevormd (ha)
Groningen	9.5	3.2	3.5
Utrecht	14	-	40
Friesland	5.3	4.8	1.7
Drenthe	1.5	-	-
Overijssel	154.7	18.5	104.1
Flevoland	-	-	-
Gelderland	118.1	61.1	19.5
Noord-Holland	8.2	1	-
Zuid-Holland	6.9	-	2.76
Zeeland	6	-	-
Brabant	13.5	26	89
Limburg	18.8	9	1.2
Totaal	356.7	123.6	261.7

Tabel 2.11 Overzicht aanvragen in hectare per provincie

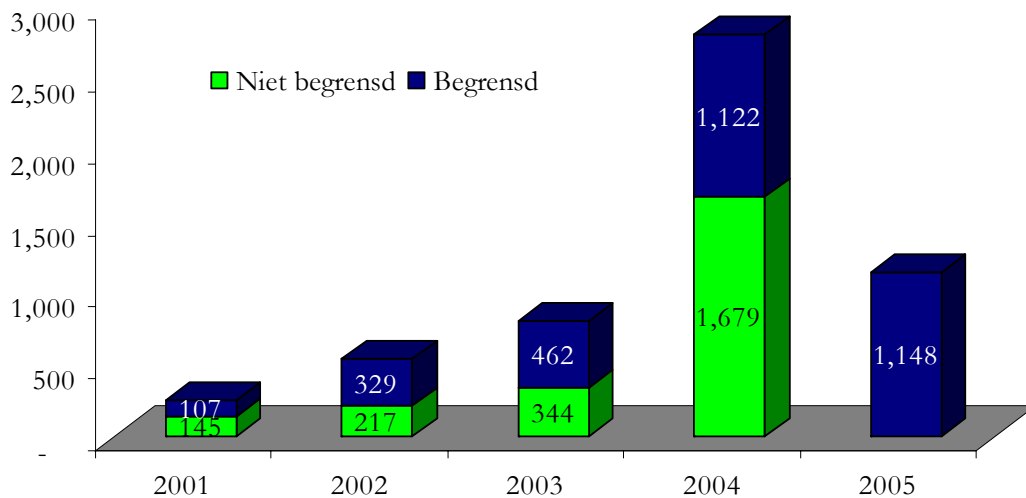
Opmerking bij tabel 2.11:

De weergegeven aantallen in hectare zijn opgegeven door de respondenten. Er kan niet met zekerheid gezegd worden dat de aantallen hectares aangekocht, onderdeel uitmaken van het totale aantal waarvoor functieverandering is aangevraagd. Tevens kan het aantal hectare aangekocht ook onderdeel zijn van de eerder omgevormde hectaren. De adressen zijn geselecteerd op basis van het postadres, er is een mogelijkheid dat de ligging van de grond anders is dan het postadres. Geen van de respondenten heeft aangegeven dat dit het geval is, maar dit is nooit met zekerheid te concluderen.

2.5 Resultaten Dienst Regelingen

Bij de Dienst Regelingen (DR) zijn gegevens opgevraagd van aanvragen voor functieverandering van de afgelopen vijf jaar. Met behulp van deze gegevens kan vastgesteld worden of het aantal aanvragen wat in 2005 is ingediend verschilt met de aanvragen van vorige jaren. Als het aantal hectare waarvoor functieverandering is aangevraagd in 2005 hoger blijkt te zijn dan voorgaande jaren kan dit te maken hebben met de projectactiviteiten. Er is echter niet met zekerheid te zeggen dat een stijging gelijk een resultaat is van de projectactiviteiten.

Er is een stijging te zien in het aantal hectare waarvoor de subsidie functieverandering is toegekend in de afgelopen 5 jaar (figuur 1), voor zowel in de begrensde als in de niet-begrensde gebieden. In 2004 zijn de aantallen hectare functieverandering ongeveer 2,5 maal verhoogd ten opzichte van 2003, in zowel de begrensde als de niet-begrensde gebieden. Het aantal hectare waarvoor functieverandering is aangevraagd in de begrensde gebieden is in de jaren 2004 en 2005 vrijwel gelijk gebleven. In 2005 was het niet meer mogelijk om functieverandering aan te vragen buiten de begrensde gebieden. Het gemiddelde aantal hectare waarvoor functieverandering wordt aangevraagd per aanvraag is in 2005 6,38.

Figuur 1 Ontwikkeling van functieverandering in hectare (2001-2005)

Het aantal aanvragen is in 2005 met ongeveer de helft gedaald ten opzichte van 2004 (bijlage 4, figuur 2), dit komt onder andere omdat het vanaf 2005 alleen nog maar mogelijk is aanvragen in te dienen binnen de begrensde gebieden.

In bijlage 4 (figuur 3) is een overzicht gegeven van het aantal hectare per provincie waarvoor functieverandering is aangevraagd in de begrensde gebieden. In de provincies Noord-Holland, Gelderland en Overijssel is voor het hoogste aantal hectares functieverandering aangevraagd.

In de volgende paragrafen worden de meest opvallende resultaten gekoppeld aan de resultaten van de enquêtes. Gelderland, Noord-Holland en Overijssel zijn de meest actieve provincies met betrekking tot het aantal hectare waarvoor functieverandering wordt aangevraagd en het aantal aanvragen.

Bij groep 1 komt 9% van de respondenten uit Noord-Holland, 21% van de respondenten uit Gelderland en 15% van de respondenten uit Overijssel. Dit zijn de drie provincies die bij deze groep goed zijn vertegenwoordigd en een hoge interesse tonen in functieverandering. 50% van de respondenten uit Noord-Holland is geïnteresseerd in functieverandering, 34% van de respondenten uit Gelderland en 26% van de respondenten uit Overijssel. Voor het communicatieproject ligt in deze drie provincies nog een groot potentieel, gebaseerd op de interesse die de respondenten getoond hebben in functieverandering.

58% van de respondenten uit de provincie Drenthe geeft aan interesse te hebben in functieverandering. Uit bijlage 4, figuur 3 blijkt dat het aantal hectare waarvoor functieverandering is aangevraagd in deze provincie erg klein is. Ook de provincies Zuid-Holland en Brabant tonen interesse in functieverandering, 27% en 32%, maar het aantal aanvragen in deze provincies is erg klein.

Bij groep 2 komt 4% van de respondenten uit Noord-Holland, 19% uit Gelderland en 2% van de respondenten uit Overijssel. De provincies Noord-Holland en Overijssel zijn bij de bespreking van de resultaten niet meegenomen vanwege de lage respons⁷. Maar in bijlage 4, figuur 4 zien we dat dit juist wel actieve provincies met betrekking tot het aantal ingediende aanvragen. Dit terwijl groep 2 juist de groep is die interesse heeft getoond in functieverandering en de projectactiviteiten. Uit bijlage 4, figuur 4 blijkt ook dat de provincie Utrecht een redelijk aantal aanvragen heeft ingediend voor functieverandering in 2005. Bij de beschrijving van de resultaten van de enquêtes is deze provincie echter niet meegenomen vanwege de lage respons, maar dit blijkt wel een actieve provincie te zijn.

Bij groep 3 komt 4% van de respondenten uit Noord-Holland, 39% van de respondenten uit de provincie Gelderland en 30% uit Overijssel. Uit bijlage 4, figuur 3 blijkt dat ook de provincie Noord-Holland een actieve provincie is op het gebied van natuurontwikkeling, maar dit komt niet terug in de resultaten van groep 3. Wat wel overeenkomst zijn de aantallen aanvragen voor 2005 welke in de provincies Gelderland en Noord-Holland redelijk hoog zijn (bijlage 4, figuur 4).

In bijlage 4 (figuur 4) is het aantal beschikte aanvragen per provincie per jaar te vinden. Wat hier gelijk opvalt, is dat het aantal aanvragen in de provincie Flevoland erg klein is. In drie jaar zijn er drie aanvragen ingediend en beschikt. Dit is in relatie te brengen met de kleine respons van de groep 2 en 3 en geen respons in groep 1, en sluit aan bij de beperkte mogelijkheden voor particulier natuurbeheer in de provincie Flevoland. Ook in deze grafiek is te zien dat de aantallen aanvragen in 2005 zijn afgenomen ten opzichte van de voorgaande jaren. Dit heeft er hier ook mee te

---

⁷ Deze lage respons heeft er ook mee te maken dat er in de provincie Overijssel weinig activiteiten zijn uitgevoerd.

maken dat er in 2005 geen aanvragen meer kunnen worden ingediend voor functieverandering buiten de begrenzing van de EHS.

In bijlage 4 (figuur 5) is het gemiddelde aantal hectare dat per beschikte aanvraag wordt ingediend weergegeven. Voor het jaar 2005 zijn dit alleen nog aanvragen binnen de begrensde gebieden van de EHS, de voorgaande jaren bevatten ook de aanvragen in de niet-begrensde gebieden. Wat opvalt, is dat in de provincie Flevoland nog voor een groot aantal hectares functieverandering is aangevraagd in 2004. Deze aanvraag ligt grotendeels buiten de begrenzing van de EHS. In 2005 zijn er in alle provincies behalve de provincie Flevoland meerdere aanvragen ingediend voor functieverandering binnen de begrenzing van de EHS.

In de Natuurbalans van 2005 (MNP, 2005) wordt gesteld dat er per jaar gemiddeld 2.775 ha natuur door particulier natuurbeheer gerealiseerd moet worden om de taakstelling voor 2018 te halen. In 2018 moet het totale areaal natuur wat door particulieren wordt gerealiseerd en beheerd zijn uitgebreid tot 42.255 ha. In het jaar 2005 is volgens de gegevens van de DR het aantal hectare gerealiseerde natuur in de begrensde gebieden van de EHS 1.148 ha, daarmee is 42% van de jaarlijkse taakstelling gehaald. Er is geen stijging te zien in het aantal hectare waarvoor functieverandering is aangevraagd in 2005 ten opzichte van 2004. De invloed van de projectactiviteiten op de stimulering van functieverandering is hier nog niet te zien.

3 Conclusies

3.1 Conclusies m.b.t. projectresultaten

- De respons op de enquête is bij groep 2 hoger dan bij groep 1, hieruit kan worden opgemaakt dat groep 2 meer betrokken is bij het onderwerp. Groep 2 is tevens de groep die zich heeft aangemeld geïnteresseerd te zijn in functieverandering. De verwachting was dan ook dat groep 2 een hogere respons zou hebben dan groep 1.
- Groep 2 is beter op de hoogte van de verschillende aspecten rondom functieverandering dan groep 1. Het communicatieproject lijkt daarmee effect te hebben. Groep 2 is de groep die meer informatie heeft ontvangen en leert hier blijkbaar ook uit.
- Voor groep 2 zijn de belangrijkste redenen om nog niet bezig te zijn met functieverandering dat het een ingewikkelde procedure is en dat de continuïteit van de subsidieregeling onzeker is. Bij groep 1 is de voornaamste reden omdat het niet past in de bedrijfsstrategie. Groep 2 is daarmee mogelijk beter op de hoogte over de inpassing van particulier natuurbeheer in het bedrijf. Een mogelijke andere verklaring is dat functieverandering beter past binnen de bedrijfsstrategie van de respondenten uit groep 2.
- Zowel bij groep 2 als bij groep 3 zijn de opkomsten bij de huiskamerbijeenkomsten het laagst. Dit komt overeen met de verwachting omdat er binnen het project gewerkt wordt met een strategie van trechtersen waardoor daadwerkelijk geïnteresseerden een steeds meer persoonlijke benadering krijgen. Huiskamerbijeenkomsten worden georganiseerd voor kleine groepen geïnteresseerden.
- Bij alle drie de groepen is er nog een grote behoefte aan kennis. Van de respondenten van groep 1 geeft 59% aan behoefte te hebben aan informatie. Van groep 2 geeft 90% aan behoefte te hebben aan informatie. Van de respondenten van groep 3 die de vraag hebben ingevuld (12 respondenten), geven alle 12 aan behoefte te hebben aan informatie. Deze grote behoefte aan informatie kan er enerzijds mee te maken hebben dat de juiste vorm en hoeveelheid van informatie die op dit moment verspreid wordt nog niet voldoende is. Anderzijds kan het er mee te maken hebben dat het verkrijgen van meer kennis en informatie alleen maar meer vragen oproept. Daarmee is er nog een belangrijke rol voor het communicatieproject.
- Onder de respondenten van groep 1 en 2 is nog een groot aantal geïnteresseerden in functieverandering. Met de projectactiviteiten kan hier op in worden gespeeld.
- 13% van de respondenten van groep 1 denkt in de toekomst grond om te gaan zetten in natuur. 24% van groep 2 zegt hier al mee bezig te zijn. 52% van groep 3 zegt in de toekomst nog meer grond om te willen zetten in natuur. Deze groepen moeten niet uit het oog verloren worden.

- In het jaar 2005 is volgens de gegevens van de DR het aantal hectare gerealiseerde natuur in de begrensde gebieden van de EHS 1.148 ha, daarmee is 42% van de jaarlijkse taakstelling gehaald.
- Er is geen stijging te zien in het aantal hectare waarvoor functieverandering is aangevraagd in 2005 ten opzichte van 2004 (resultaten gegevens DR). De invloed van de projectactiviteiten op de stimulering van functieverandering is hier nog niet te zien.
- Er spelen ook andere (wijzigende) omstandigheden mee die de keuze voor functieverandering beïnvloeden. Bijvoorbeeld de gewijzigde methode voor de waardebeoordeling van de grond waardoor functieverandering soms financieel minder aantrekkelijk is geworden, de discussie over fiscaliteit die zorgde dat men terughoudend was met aanvragen en de onzekerheid over openstelling.

3.2 Conclusies per doelgroep

De landgoedeigenaren uit groep 1 zijn over het algemeen genomen beter op de hoogte van de verschillende aspecten rondom functieverandering. Dit is de doelgroep die de meeste interesse heeft in functieverandering. Dit kan te maken hebben met het feit dat landgoedeigenaren al ervaring hebben met natuur en om deze reden eerder geïnteresseerd zijn. Landgoedeigenaren zijn tevens degene die de meeste behoefte hebben aan informatie en dan voornamelijk over het in de praktijk uitvoeren van natuurbeheer en de financiële consequenties van particulier natuurbeheer.

Ook bij groep 2 zijn de landgoedeigenaren goed vertegenwoordigd. Dit is de groep die de hoogste opkomst heeft bij bijeenkomsten, de meeste interesse heeft in functieverandering en de grootste groep die aangeeft al bezig te zijn met functieverandering. Dit heeft mogelijk dezelfde reden als bij groep 1. Landgoedeigenaren hebben de meeste behoefte aan persoonlijk contact en aan bijeenkomsten ten opzichte van de andere twee doelgroepen.

De twee belangrijkste redenen bij de doelgroepen van groep 3 om functieverandering aan te vragen zijn vanwege economische motieven en vanwege liefde voor de groene ruimte. Agrariërs zijn het meeste tegen knelpunten aangelopen tijdens de subsidieaanvraag. Dit zijn voornamelijk knelpunten op het gebied van de procedure.

Tabel 3.1 geeft de resultaten weer per doelgroep van de groepen 1 en 2. De weergegeven percentages zijn gewogen gemiddelden. Het is niet mogelijk om groep 3 hier ook bij te betrekken omdat deze groep grotendeels met andere vragen is benaderd dan groep 1 en 2. De vragen die wel overeenkomen zijn door een minimaal aantal respondenten uit groep 3 ingevuld, hierdoor daalt de betrouwbaarheid van de gegevens als deze worden toegevoegd aan de algemene resultaten.

De twee grootste verschillen tussen de twee doelgroepen liggen bij de interesse in functieverandering en de bereidheid om in de toekomst grond om te vormen tot natuur. De interesse in functieverandering is alleen genomen van groep 1 omdat groep 2 met een andere vraag is benaderd. Namelijk of respondenten al bezig zijn met functieverandering. 69% van de landgoedeigenaren geven aan interesse te hebben in functieverandering t.o.v. 40% bij de categorie overig en 30% van de

agrariërs. 41% van de landgoedeigenaren geeft aan in de toekomst grond om te vormen naar natuur t.o.v. 12% bij de agrariërs en 11% bij de categorie overig.

De belangrijkste redenen voor agrariërs om geen interesse te hebben in functieverandering zijn omdat het niet past in de bedrijfsstrategie (36%) en omdat continuïteit van de subsidieregeling onzeker is (31%). De belangrijkste redenen voor de categorie overig om geen interesse te hebben in functieverandering is dat de subsidiebijdrage te laag is (6%).

Bij alle drie de doelgroepen is de behoefte aan informatie over de financiële consequenties van particulier natuurbeheer het hoogst. Voor de doelgroepen agrariërs en landgoedeigenaren moet deze informatie schriftelijk worden aangeboden en voor overig moet informatie persoonlijk worden aangeboden.

Doelgroep	Agrariër	Landgoed eigenaar	Overig
Ik ben op de hoogte van het natuurgebiedsplan voor mijn gebied	44%	50%	50%
Ik weet hoe ik aan kaarten moet komen die aangeeft op welke grond natuurontwikkeling met subsidie mogelijk is	37%	32%	36%
Mijn gronden komen in aanmerking voor de subsidie functieverandering	22%	47%	35%
Mijn gronden komen in aanmerking voor inrichtingsubsidies	17%	36%	23%
Mijn gronden komen in aanmerking voor beheersubsidies	39%	48%	48%
Ik ben geïnteresseerd in functieverandering ⁸	30%	69%	40%
Ik denk in de toekomst grond om te gaan zetten naar natuur	12%	41%	11%
Ik ben niet geïnteresseerd in functieverandering	47%	18%	31%
Ik ben niet geïnteresseerd omdat:			
Het niet past in mijn bedrijfssituatie	36%	13%	5%
Ik geen kennis heb van natuurbeheer	3%	-	2%
Het een ingewikkelde procedure is	10%	3%	3%
De continuïteit van de subsidieregeling onzeker is	27%	10%	2%
De subsidiebijdrage te laag is	14%	2%	6%
Ik heb behoefte aan informatie	60	79%	61%
Ik heb behoefte aan informatie over:			
Inpassing in de huidige bedrijfsvoering	40%	39%	15%
De praktische kant van het uitvoeren van natuurbeheer	35%	65%	33%
Het indienen van een subsidie aanvraag	32%	53%	21%
De financiële consequenties van particulier natuurbeheer	46%	67%	47%
Contacten met verschillende overheden	14%	29%	11%
Ik heb behoefte aan schriftelijke informatie	48%	59%	40%
Ik heb behoefte aan persoonlijk contact	29%	38%	42%

Tabel 3.1 Resultaten per doelgroep, groep 1 en 2

3.3 Conclusies per provincie

Bij de beschrijving van de volgende resultaten is het van belang er mee rekening te houden dat er gesproken wordt over de respondenten uit de desbetreffende provincies. Er wordt dus niet gesproken over de doelgroep provincie, zoals die is aangegeven in het project 'Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming'.

Binnen groep 1 komen de meeste respondenten uit de provincie Gelderland en Brabant. In Noord-Holland is de kennis van het project het grootst. De

⁸ Alleen groep 1

respondenten uit de provincie Drenthe hebben de meeste interesse in functieverandering. Respondenten uit de provincie Drenthe hebben de meeste behoefte aan informatie over particulier natuurbeheer en dan voornamelijk in de vorm van schriftelijke en persoonlijke informatie. Dit terwijl de respondenten niet aangeven in de toekomst grond om te vormen naar natuur.

Binnen groep 2 komen de meeste respondenten uit Gelderland en uit Limburg. Gelderland is tevens het beste op de hoogte met betrekking tot de verschillende subsidiemogelijkheden die er zijn en heeft de meeste behoefte aan informatie. Er is in de provincie Gelderland ook meer mogelijk qua natuurontwikkeling en het areaal binnen de begrensde gebieden van de EHS is groot. Om die reden willen respondenten meer informatie over alle aspecten die bij particulier natuurbeheer horen.

Overijssel en Gelderland zijn de koplopers wat betreft aantallen aanvragen voor functieverandering en het aantal hectares wat is omgezet tot natuur. De belangrijkste redenen om functieverandering aan te vragen zijn voor beide provincies vanwege economische motieven en uit liefde voor de groene ruimte. Deze liefde voor de groene ruimte kan in verband worden gebracht met groep 1 en 2, waaruit blijkt dat Gelderland de hoogste respons heeft en dus de meeste betrokkenheid bij natuur toont. De hoge respons zal tevens te maken hebben met de selectie van de adressen. Er kunnen meer enquêtes verstuurd zijn naar Gelderland dan naar een van de andere provincies. En juist ook omdat er in de provincie Gelderland meer mogelijk is op het gebied van natuurontwikkeling zal het aantal aangeschreven grondeigenaren in de provincie hoog zijn.

Tabel 3.2 geeft de resultaten weer per provincie van groep 1 en 2. De weergegeven percentages zijn gewogen gemiddelden. Het is niet mogelijk om groep 3 hier ook bij te betrekken omdat deze groep met andere vragen is benaderd. Tevens is de respons van deze groep kleiner wat de betrouwbaarheid op een negatieve manier beïnvloed. Flevoland is uit de tabel weg gelaten omdat deze provincie in groep 1 en 3 niet voorkomt en het aantal respondenten van groep 2 is zo laag dat hier geen uitspraken over gedaan kunnen worden.

De interesse in functieverandering is ook hier alleen genomen van groep 1, groep 2 is met een andere vraag benaderd. Namelijk of de respondenten al bezig zijn met functieverandering. De hoogste interesse in functieverandering ligt in Drenthe (58%) en Noord-Holland (50%). De provincie Overijssel heeft de minste interesse in functieverandering (26%) en Overijssel (27%). Van de respondenten uit Noord-Holland geeft 28% aan bereid te zijn grond in de toekomst om te vormen tot natuur, en uit Drenthe geeft maar 2% aan bereid te zijn grond om te vormen in de toekomst. Drenthe is wel de provincie met de hoogste informatiebehoefte (76%). Daarna Gelderland met 72%. De respondenten van de provincie Drenthe geven aan dat deze informatie betrekking moet hebben tot de inpassing van natuur in de huidige bedrijfsvoering (75%). De respondenten van Gelderland geven aan dat deze informatie vooral betrekking moet hebben tot informatie over de financiële consequenties van particulier natuurbeheer (54%). Voor de provincies Drenthe en Gelderland moet deze informatie vooral schriftelijk worden aangeleverd (60% en 46%). De provincies Drenthe en Brabant hebben gemiddeld de hoogste opkomst bij de verschillende bijeenkomsten (27% en 22%).

	Drenthe	Overijssel	Gelderland	Noord-Holland	Zuid-Holland	Brabant
Ik ben op de hoogte van het natuurgebiedsplan voor mijn gebied	51%	45%	46%	58%	19%	51%
Ik weet hoe ik aan kaarten moet komen die aangeeft op welke grond natuurontwikkeling met subsidie mogelijk is	44%	33%	42%	46%	21%	44%
Mijn gronden komen in aanmerking voor de subsidie functieverandering	34%	18%	31%	31%	6%	23%
Mijn gronden komen in aanmerking voor inrichtingssubsidies	12%	18%	23%	18%	5%	24%
Mijn gronden komen in aanmerking voor beheersubsidies	51%	50%	50%	37%	23%	30%
Ik ben geïnteresseerd in functieverandering ⁹	58%	26%	34%	50%	27%	32%
Ik denk in de toekomst grond om te gaan zetten naar natuur	2%	16%	23%	28%	10%	14%
Ik heb behoefte aan informatie	76%	64%	72%	63%	44%	52%
Ik heb behoefte aan informatie over:						
Inpassing in de huidige bedrijfsvoering	75%	38%	36%	26%	24%	37%
De praktische kant van het uitvoeren van natuurbeheer	42%	31%	46%	35%	31%	32%
Het indienen van een subsidie aanvraag	45%	34%	34%	39%	30%	24%
De financiële consequenties van particulier natuurbeheer	66%	40%	54%	56%	39%	41%
Contacten met verschillende overheden	20%	-	18%	16%	14%	15%
Ik heb behoefte aan:						
Veldbijeenkomsten	30%	9%	22%	22%	20%	20%
Themabijeenkomsten	32%	9%	14%	14%	12%	31%
Huiskamerbijeenkomsten	25%	9%	13%	12%	11%	15%
Kennisdagen	20%	6%	19%	12%	3%	21%
Schriftelijke informatie	60%	42%	46%	51%	35%	45%
Persoonlijk contact	13%	33%	26%	33%	37%	32%

Tabel 3.2 Resultaten per provincie, groep 1 en 2

⁹ Alleen groep 1

4 Aanbevelingen

4.1 Aanbevelingen m.b.t. strategie van het project

- Respondenten van groep 1 kunnen nauwelijks onderscheid maken tussen het type bijeenkomsten dat wordt aangeboden. Binnen het project zou hier meer aandacht aan moeten worden besteed.
- Vooral binnen groep 1 is er grote behoefte aan schriftelijke informatie. Dit is tevens de groep die adresgegevens hebben opgegeven om op de hoogte te worden gehouden van de projectactiviteiten. Deze groep zal de Particulier natuurbeheer krant toegestuurd krijgen en hiermee zal de behoefte worden opgevuld.
- Groep 2 geeft als belangrijkste reden om nog niet bezig te zijn met functieverandering dat de procedure ingewikkeld is. Binnen het project zou hier meer aandacht aan moeten worden besteed.
- 53% van de respondenten uit groep 2 heeft behoefte aan persoonlijk contact. Bij de organisatie van bijeenkomsten zou hier meer aandacht aan besteed kunnen worden (spreekuur houden). We kunnen ze ook duidelijker de weg naar persoonlijke adviseurs wijzen.
- Er is veel behoefte aan aanvullende informatie over de financiële consequenties van functieverandering.
- De website wordt binnen groep 2 relatief weinig gebruikt. Dit kan te maken hebben met het feit dat 41% van de respondenten ouder is dan 55 jaar. Op latere leeftijd wordt minder intensief gebruikt gemaakt van het internet als informatiebron dan bij jongeren het geval is.
- De helft van de respondenten van groep 3 (al een aanvraag voor functieverandering ingediend) geeft aan mogelijk meer grond te willen omvormen in de toekomst. Deze groep moeten we als projectteam niet uit het oog verliezen (plukken van laaghangend fruit).
- Ervaringsdeskundigen (respondenten groep 3) noemen als belangrijkste punten om particulier natuurbeheer extra te stimuleren:
  - Wet- en regelgeving transparanter maken;
  - Persoonlijk contact en advies;
  - Goede informatie over de financiële consequenties; en
  - Een goede voorlichting.

Er moet nagegaan worden welk van de bovenstaande punten we binnen het project nog meer aandacht kunnen geven. Binnen het project kan hier op ingespeeld worden door de wet- en regelgeving goed uit te leggen en informatie te geven over de financiële aspecten van particulier natuurbeheer.

- Uit de resultaten per provincie komt naar voren dat een groot deel van de respondenten behoefte hebben aan schriftelijke informatie. Een deel van deze behoefte zal worden opgevuld door de Particulier natuurbeheer krant die de respondenten toegestuurd krijgen. Deze behoefte kan tevens worden opgevuld door schriftelijke informatie te verspreiden naar gemeentes, waterschappen en

provinciehuizen. Op deze manier worden informatiebronnen voor respondenten toegankelijk(er).

- De behoefte aan informatie ligt bij alle drie de doelgroepen hoog, boven de 60%.
- Landgoedeigenaren zijn het beste op de hoogte als het gaat om de verschillende subsidieregelingen die er zijn met betrekking tot functieverandering, 44%, ten opzichte van 35% bij de categorie overig en 26% bij de agrariërs. Het communicatieproject zou zich meer op de agrariërs kunnen richten.
- Alle drie de doelgroepen hebben behoefte aan informatie over de financiële consequenties van particulier natuurbeheer. Hier kan het projectteam met vervolgvactiteiten op inspelen. Hetzelfde geldt voor de volgende drie punten.
- Agrariërs hebben tevens behoefte aan informatie over de inpassing van natuur in de huidige bedrijfssituatie. Hier kan het projectteam met de vervolg activiteiten op inspelen.
- Landgoedeigenaren hebben tevens behoefte aan informatie over de praktische kant van het uitvoeren van natuurbeheer.
- De categorie overig heeft tevens behoefte aan informatie over de praktische kant van het uitvoeren van natuurbeheer.
- De respondenten van de provincie Zuid-Holland zijn het slechtst op de hoogte van de mogelijkheden die er zijn met betrekking tot functieverandering en particulier natuurbeheer. Binnen het project zou er meer aandacht aan deze provincie besteedt kunnen worden.
- De behoefte aan informatie is het hoogst in de provincies Drenthe en Gelderland. Respondenten binnen de provincie Gelderland hebben vooral behoefte aan informatie over de financiële consequenties van particulier natuurbeheer. De provincie Drenthe heeft vooral behoefte aan informatie over de inpassing van natuur in de huidige bedrijfsvoering. Deze informatiebehoefte moet vooral vervuld worden in de vorm van schriftelijke informatie.
- De respondenten van de provincies Drenthe en Noord-Holland tonen de meeste interesse in functieverandering. Deze provincies moeten voldoende informatie blijven krijgen omdat de potentie die hier ligt groot is.
- Het loont niet om in de provincie Flevoland veel energie te steken. Er zijn weinig tot geen grondeigenaren in de provincie aangeschreven wat betekent dat er weinig mogelijkheden zijn met betrekking tot natuurontwikkeling. De adressen voor de selectie zijn namelijk gebaseerd op de ligging van de gronden in de EHS.

4.2 Aanbevelingen eindmeting

In de oorspronkelijke planning van het project is er geen rekening gehouden met het uitvoeren van een tussenmeting. Deze tussenmeting is er door de opdrachtgever ingelast. Wel is er rekening gehouden met een eindmeting. Deze tussenmeting vervangt de eindmeting niet, maar heeft wel consequenties voor de uitvoering van de eindmeting. Hieronder worden enkele mogelijkheden besproken voor de uitvoering van de eindmeting.

Er zijn meerdere manieren om communicatie activiteiten te evalueren. Bijvoorbeeld door middel van enquêtes, interviews of groepdiscussies.

Voor het uitvoeren van de eindmeting is het niet aan te bevelen om de eigenaren opnieuw een schriftelijke enquête te sturen. De eigenaren hebben in de afgelopen twee jaar al twee maal een schriftelijke enquête ontvangen over particulier natuurbeheer (of een ander aan natuur gerelateerd onderwerp) of ze zijn telefonisch benaderd door het Nationaal Groenfonds. De deelname bereidheid van de eigenaren zal verminderen als er een derde enquête verstuurd wordt. De respons van schriftelijke enquêtes ligt in Nederland gewoonlijk tussen de 25% en 60% (Swanborn, 2002). Bij dit onderzoek is er van een respons van 30% uitgegaan. Uiteindelijk is het aantal bruikbare enquêtes 25%. De respons hier is dus het minimale van wat er verwacht kan worden. Als er vlak na elkaar een derde enquête verstuurd wordt zal de respons waarschijnlijk nog lager liggen. Als de non-respons¹⁰ groter wordt zeggen de gevonden percentages steeds minder over de gehele populatie van grondeigenaren (Swanborn, 1994). De verschillen die gevonden kunnen worden met een derde enquête zullen zo kort na elkaar niet significant genoeg zijn om duidelijke uitspraken te doen.

Een optie voor een eindmeting zijn persoonlijke diepte interviews met eigenaren die de stap naar nieuwe natuur al gemaakt hebben en eigenaren die zich nog aan het oriënteren zijn. Op deze manier kan er een goede indruk verkregen worden van de effectiviteit van het communicatieproject. Al is er nooit met 100% zekerheid te zeggen dat de informatie die eigenaren ontvangen hebben alleen uit het communicatieproject is voortgekomen. Om dit te verminderen is het belangrijk dat eigenaren worden geïnterviewd die kennis van het project hebben om zo goede indrukken van de projectactiviteiten te krijgen. Voordelen van een interview zijn dat er geen beperkingen zijn qua het aantal en de aard van de te stellen vragen. Er kan toelichting worden gegeven als dit nodig blijkt te zijn. Een nadeel is dat respondenten makkelijker en waarschijnlijk betrouwbaarder antwoord geven op vragen naarmate het contact met de ondervrager anoniemer is. Met persoonlijke interviews is er geen of weinig anonimiteit wat de kwaliteit van de antwoorden kan beïnvloeden.

Een tweede optie is om in de Particulier natuurbeheer krant bekend te maken dat er een enquête te vinden is op de internetsite van particulier natuurbeheer. Op deze manier geef je de eigenaren zelf de keuze om deze in te vullen. Er kan hier als optie bijgegeven worden dat als de eigenaren over geen internet beschikken maar wel de enquête willen invullen deze toegestuurd kan worden. Het internet wordt weliswaar weinig gebruikt door de eigenaren maar dit is tevens een goede gelegenheid om eigenaren bewust te maken van het feit dat de internetsite een goede informatiebron is. Voordelen om op deze manier de eindmeting uit te voeren zijn dat het minder dwingend wordt ten opzichte van een enquête die thuis wordt gestuurd. Een tweede voordeel is dat de website op deze manier meer bekendheid krijgt. Nadelen zijn dat de internetsite weinig wordt gebruikt door de grondeigenaren en dat er op deze manier alleen de daadwerkelijk geïnteresseerden bereikt zullen worden. Dit kan de betrouwbaarheid van de resultaten beïnvloeden, omdat je op deze manier een beperkt deel van de doelgroep zult bereiken.

---

¹⁰ Van non-respons is sprake als niet van alle eenheden die tot de samengestelde steekproef behoren de benodigde antwoorden kunnen worden verkregen (Swanborn, 2002).

Een derde optie is om een aantal groepsdiscussies te organiseren aan het eind van het project. Bij deze groepsdiscussie zullen eigenaren aanwezig zijn die ook naar eerdere bijeenkomsten zijn geweest om zo hun ervaringen te delen met andere eigenaren. Op deze manier krijgen grondeigenaren ook de kans om hun eigen verhaal te vertellen en dit te delen met geïnteresseerden. Het kan lonend zijn als de opdrachtgever hier ook bij aanwezig is.

Literatuur

MNP, 2005. *Natuurbalans*. Milieu en Natuurplanbureau. Sdu Uitgevers, Den Haag.

Nationaal Groenfonds, 2004. *Belangstelling voor particuliere natuuraanleg, uitkomsten van een marktonderzoek*. Hoevelaken, Nationaal Groenfonds.

SBNL, 2006. *Evaluatie thema-avonden en huiskamerbijeenkomsten*. Wijk bij Duurstede, SBNL. Ongepubliceerde data.

Swanborn, P.G., 1994. *Methoden van sociaalwetenschappelijk onderzoek*. Amsterdam, Boom.

Swanborn, P.G., 2002. *Basisboek sociaal onderzoek*. Amsterdam, Boom.

Bijlage 1 Enquête groep 1 en begeleidende brief

Betreft: Evaluatie van het project "*Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming*"

Geachte heer, mevrouw

De Rijksoverheid stimuleert dat meer natuur in Nederland wordt ontwikkeld en beheerd door particulieren. Om meer particuliere natuur te realiseren is het nodig dat (agrarische) grond wordt omgezet in grond met een natuurbestemming. Dit heet functieverandering.

In 2005 is het project "*Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming*" gestart. Dit project heeft als doel grondeigenaren te informeren over particulier natuurbeheer zodat zij weloverwogen een beslissing kunnen nemen om grond met bestemming landbouw wel of niet om te zetten in grond met bestemming natuur.

Binnen het project "*Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming*" zijn de afgelopen anderhalf jaar tal van voorlichtingsactiviteiten uitgevoerd. Halverwege de looptijd van het project willen we deze activiteiten evalueren.

U heeft eerder informatie ontvangen over het project "*Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming*" omdat uw gronden liggen binnen de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur. U komt daarmee in aanmerking voor functieverandering. Volgens onze gegevens heeft u nog niet eerder deelgenomen aan de activiteiten die in het kader van dit project zijn georganiseerd.

Ik wil u vragen bijgevoegde enquête in te vullen. Op basis van de resultaten van de enquête willen we de activiteiten het komende anderhalf jaar beter laten aansluiten op de wensen van particuliere grondeigenaren binnen de EHS.

Ik wil u vriendelijk vragen de enquête in te vullen en vóór 24 maart terug te sturen in bijgesloten antwoordenvolp (postzegel niet nodig).

Met vriendelijke groet,

Mariska Engels
Alterra Wageningen UR
Tel: 0317 - 477927

Het project 'Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming' wordt uitgevoerd door Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied, Federatie Particulier Grondbezit, Peterink & Partners, IPC Groene Ruimte en Alterra in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.
Uw adresgegevens zijn gebruikt met toestemming van de Dienst Regelingen.

Enquête Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming

Toelichting

Wij gaan er in deze enquête van uit dat u grondeigenaar bent en niet heeft deelgenomen aan activiteiten (bijeenkomsten) die de afgelopen anderhalf jaar in het kader van het project "Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming" zijn georganiseerd. Mocht u geen grondeigenaar zijn en wel naar een bijeenkomst geweest zijn dan is deze enquête niet meer op u van toepassing. Wilt u dan zo vriendelijk zijn om vragen 1 en 2 te beantwoorden en deze enquête in bijgevoegd antwoordenvolpde terug te sturen. De enquêtes zullen anoniem worden verwerkt.

Deze enquête omvat achtereenvolgens een aantal vragen over:

- *Achtergrondinformatie en kennis van het project*
- *Functieverandering*
- *Informatiebehoefte Particulier natuurbeheer*
- *Projectactiviteiten*

Het invullen van de vragenlijst kost ongeveer 10 minuten. Mocht u een open vraag tegenkomen die niet op u van toepassing is, dan hoeft u deze niet in te vullen. Aan het einde van de vragenlijst kunt u aanvullende op- en aanmerkingen plaatsen ten aanzien van de projectactiviteiten en de enquête.

- 1 Ik ben grondeigenaar
  - Ja, ga door met de enquête
  - Nee, dan eindigt hier voor u de enquête

- 2 Ik ben naar een bijeenkomst geweest
  - Ja, dan eindigt hier voor u de enquête
  - Nee, ga door met de enquête

Achtergrondinformatie en kennis van het project "Particulier Natuurbeheer: kansrijke onderneming"

Op basis van deze achtergrondinformatie kunnen analyses per doelgroep (agrariër of landgoedeigenaar) worden uitgevoerd.

- 3 Wat is uw leeftijd in jaren ____

- 4 Geslacht:
  - Man
  - Vrouw

- 5 Heeft u een opleiding op het gebied van natuur of natuurbeheer genoten?
  - Ja
  - Nee

- 6 In welke doelgroep zou u zichzelf plaatsen?
  - Agrariër
  - Landgoedeigenaar
  - Anders, nl_____

- 7 In welke provincie woont u?
- Groningen
  - Utrecht
  - Friesland
  - Drenthe
  - Overijssel
  - Flevoland
  - Gelderland
  - Noord-Holland
  - Zuid-Holland
  - Zeeland
  - Brabant
  - Limburg
- 8 Kent u het project "**Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming**"?
- Ja
  - Nee, ga door naar vraag 10
- 9 Ik heb met het project "**Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming**" kennis gemaakt d.m.v. (meerdere antwoorden mogelijk)
- Een brief plus folder "Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming"
  - Particulier Natuurbeheer krant
  - Lokale pers
  - Via een collega
  - Via vaktijdschriften, nl _____
  - Anders, nl _____

Functieverandering

In de natuurgebiedsplannen van de provincies staat welke landbouwgronden omgevormd kunnen worden in natuur (functieverandering).

Door middel van onderstaande vragen willen we er achter komen of u geïnteresseerd bent in functieverandering en wat uw beweegredenen daarvoor zijn.

Wilt u aangeven in hoeverre het u eens bent met de volgende uitspraken?

Ja
Nee
Weet ik niet

- 10 Ik ben op de hoogte van het natuurgebiedsplan voor mijn gebied
- 11 Ik weet hoe ik aan kaarten (en/of andere informatie) moet komen die aangeeft op welke grond natuurontwikkeling met subsidie mogelijk is
- 12 Mijn gronden komen in aanmerking voor de subsidie functieverandering
- 13 Mijn gronden komen in aanmerking voor inrichtingssubsidies
- 14 Mijn gronden komen in aanmerking voor beheersubsidies
- 15 Ik ben geïnteresseerd in functieverandering
- 16 Ik denk dat ik in de toekomst grond ga omzetten in blijvende natuur

*Alleen beantwoorden als u **niet** geïnteresseerd bent in functieverandering*

- 17 Ik ben **niet** geïnteresseerd in functieverandering, omdat (meerdere antwoorden mogelijk)
- Het niet past in mijn bedrijfsstrategie
  - Ik niet genoeg kennis in huis heb om natuur te beheren
  - Het een ingewikkelde procedure is
  - De continuïteit van de subsidieregeling onzeker is
  - De subsidiebijdrage te laag is
  - Anders, nl _____

Informatiebehoefte Particulier natuurbeheer

Met behulp van onderstaande vragen willen we er achter komen in hoeverre u behoefte heeft aan informatie over particulier natuurbeheer.

- 18 Ik heb behoefte aan informatie over particulier natuurbeheer
- Ja, ga door naar vraag 20
  - Nee, ga door naar vraag 19

- 19 Ik heb **geen** behoefte aan informatie omdat,

Ga door naar vraag 21

- 20 Ik heb behoefte aan informatie over particulier natuurbeheer, vooral over (meerdere antwoorden mogelijk):
- Inpassing van nieuwe natuur in mijn huidige bedrijfsvoering
  - De praktische kant van het uitvoeren van natuurbeheer
  - Het indienen van een subsidie aanvraag
  - De financiële consequenties van particulier natuurbeheer
  - Contacten met verschillende overheden
  - Anders, nl _____

Projectactiviteiten

Met de onderstaande vragen willen we er achter komen in hoeverre u behoefte heeft om deel te nemen aan de projectactiviteiten die in het kader van het project "**Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming**" georganiseerd worden.

Wilt u aangeven in hoeverre het u eens bent met de volgende uitspraken?		Ja	Nee	Weet ik niet
21	Ik heb behoefte om deel te nemen aan veldbijeenkomsten (kennismaking met functieverandering, praktijk voorbeelden, inrichtingsmaatregelen, etc)			
22	Ik heb behoefte om deel te nemen aan themabijeenkomsten (informatie over wet- en regelgeving, financiering, inpassing in bedrijfsvoering, etc)			
23	Ik heb behoefte om deel te nemen aan huiskamerbijeenkomsten (hier wordt dieper ingegaan op individuele afwegingen en vragen)			
24	Ik heb behoefte om deel te nemen aan kennisdagen (financiering, natuurschoonwet, habitatrichtlijn, flora- en faunawet, etc)			
25	Ik heb behoefte aan schriftelijke informatie over functieverandering en natuurbeheer			
26	Ik heb behoefte aan persoonlijk contact (persoonlijk advies over mijn situatie)			

Indien u bij bovenstaande vragen hebt beantwoord dat u behoefte heeft om deel te nemen aan project activiteiten kunt u deze vraag overslaan.

27 Ik heb **geen** behoefte om deel te nemen aan de projectactiviteiten omdat, _____

_____

28 Ik ben **wel** geïnteresseerd in functieverandering, maar ik ben (nog) **niet** naar een bijeenkomst geweest, omdat _____

_____

Tot slot

Indien u nog opmerkingen heeft over het project "**Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming**" of over deze enquête kunt u die hieronder noteren.

_____

_____

_____

Wij danken u hartelijk voor het invullen van deze vragenlijst!

Als u op de hoogte gehouden wil worden van de projectactiviteiten dan kunt u hieronder u adresgegevens invullen (deze gegevens zullen niet in de enquête verwerkt worden, de verwerking blijft nog steeds anoniem).

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

Mocht u de krant Particulier Natuurbeheer of de DVD Particulier Natuurbeheer niet ontvangen hebben en hier wel interesse in hebben, dan kunt u deze aanvragen bij het projectteam Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming.

Telefoon: 0343-591593

E-mail: info@particulierenatuur.nl

Website: www.particulierenatuur.nl

Wilt u zo vriendelijk zijn om deze enquête in de antwoordenveloppe terug te sturen vóór 24 maart.

Bijlage 2 Enquête groep 2 en begeleidende brief

Betreft: Evaluatie van het project "*Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming*"

Geachte heer, mevrouw

De Rijksoverheid stimuleert dat meer natuur in Nederland wordt ontwikkeld en beheerd door particulieren. Om meer particuliere natuur te realiseren is het nodig dat (agrarische) grond wordt omgezet in grond met een natuurbestemming. Dit heet functieverandering.

In 2005 is het project "*Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming*" gestart. Dit project heeft als doel grondeigenaren te informeren over particulier natuurbeheer zodat zij weloverwogen een beslissing kunnen nemen om grond met bestemming landbouw wel of niet om te zetten in grond met bestemming natuur.

Binnen het project "*Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming*" zijn de afgelopen anderhalf jaar tal van voorlichtingsactiviteiten uitgevoerd. Halverwege de looptijd van het project willen we deze activiteiten evalueren.

U heeft eerder informatie ontvangen over het project "*Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming*" omdat uw gronden liggen binnen de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur. Volgens onze gegevens heeft u aangegeven op de hoogte te willen worden gehouden van de projectactiviteiten. Ik wil u daarom vragen bijgevoegde enquête in te vullen. Op basis van de resultaten van de enquête willen we de activiteiten het komende anderhalf jaar beter laten aansluiten op uw wensen.

Ik wil u vriendelijk vragen de enquête in te vullen en vóór 24 maart terug te sturen in bijgesloten antwoordenvolp (postzegel niet nodig).

Met vriendelijke groet,

Mariska Engels
Alterra Wageningen UR
Tel: 0317 - 477927

Het project 'Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming' wordt uitgevoerd door Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied, Federatie Particulier Grondbezit, Peterink & Partners, IPC Groene Ruimte en Alterra in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Enquête Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming

Toelichting

Volgens onze informatie bent u grondeigenaar en bent u bij een van de bijeenkomsten van het project geweest of heeft u aangegeven geïnteresseerd te zijn in project activiteiten. Mocht dit niet het geval zijn dan is deze enquête niet meer op u van toepassing. Wilt u dan zo vriendelijk zijn om vragen 1 en 2 te beantwoorden en deze enquête in bijgevoegd antwoordenveloppe terug te sturen.

De enquêtes zullen anoniem worden verwerkt.

Deze enquête omvat achtereenvolgens een aantal vragen over:

- *Achtergrondinformatie en kennis van het project*
- *Functieverandering*
- *Projectactiviteiten*
- *Informatie behoefte*

Het invullen van de vragenlijst kost 10 á 20 minuten. Mocht u een open vraag tegenkomen die niet op u van toepassing is, dan hoeft u deze niet in te vullen. Aan het einde van de vragenlijst kunt u aanvullende op- en aanmerkingen plaatsen ten aanzien van de projectactiviteiten en de enquête.

- 1 Ik ben grondeigenaar
  - Ja, ga door met de enquête
  - Nee, dan eindigt hier voor u de enquête

- 2 Ik ben naar een bijeenkomst geweest en heb interesse getoond in project activiteiten
  - Ja, ga door met de enquête
  - Nee, dan eindigt hier voor u de enquête

Achtergrondinformatie en kennis van het project “Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming”

Op basis van deze achtergrondinformatie kunnen analyses per doelgroep (agrariër of landgoedeigenaar) worden uitgevoerd.

- 3 Wat is uw leeftijd in jaren ____

- 4 Geslacht:
  - Man
  - Vrouw

- 5 Heeft u een opleiding op het gebied van natuur of natuurbeheer genoten?
  - Ja
  - Nee

- 6 In welke doelgroep zou u zichzelf plaatsen?
  - Agrariër
  - Landgoedeigenaar
  - Anders, nl _____

- 7 In welke provincie woont u?
- Groningen
  - Utrecht
  - Friesland
  - Drenthe
  - Overijssel
  - Flevoland
  - Gelderland
  - Noord-Holland
  - Zuid-Holland
  - Zeeland
  - Brabant
  - Limburg
- 8 Ik heb met het project "**Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming**" kennis gemaakt d.m.v. (meerdere antwoorden mogelijk)
- Een brief plus folder "Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming"
  - Particulier natuurbeheer Krant
  - Lokale pers
  - Via een collega
  - Via vaktijdschriften, nl _____
  - Anders, nl _____
- 9 Kunt u een aantal steekwoorden neerzetten waarvan u denkt dat ze bij particulier natuurbeheer horen.
- _____
  - _____
  - _____
  - _____

Funcieverandering van de grond voor particulier natuurbeheer

In de natuurgebiedsplannen van de provincies staat welke landbouwgronden omgevormd kunnen worden in natuur (funcieverandering).

Door middel van onderstaande vragen willen we er achter komen of u geïnteresseerd bent in funcieverandering en wat uw beweegredenen daarvoor zijn.

Wilt u aangeven in hoeverre het u eens bent met de volgende uitspraken?		Ja	Nee	Weet ik niet
10	Ik ben op de hoogte van het natuurgebiedsplan voor mijn gebied			
11	Ik weet hoe ik aan kaarten (en/of andere informatie) moet komen die aangeeft op welke grond natuurontwikkeling met subsidie mogelijk is			
12	Mijn gronden komen in aanmerking voor de subsidie funcieverandering			
13	Mijn gronden komen in aanmerking voor inrichtingssubsidies			
14	Mijn gronden komen in aanmerking voor beheersubsidies			
15	Ik ga in de toekomst grond omzetten in blijvende natuur			
16	Ik ben bezig met funcieverandering			

Indien u bezig bent met functieverandering is deze vraag niet op u van toepassing.

- 17 Ik ben (nog) niet met functieverandering bezig omdat (meerdere antwoorden mogelijk)
- Het niet past in mijn bedrijfsstrategie
  - Ik niet genoeg kennis in huis heb om natuur te beheren
  - Het een ingewikkelde procedure is
  - De continuïteit van de subsidieregeling onzeker is
  - De subsidiebijdrage te laag is
  - Anders, nl _____

Projectactiviteiten

In het kader van het project “Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming” zijn er verschillende activiteiten georganiseerd. Met behulp van de volgende vragen willen we er achter komen of de project activiteiten hebben bijgedragen om in de toekomst te kiezen voor functieverandering.

- 18 Ik ben aan informatie met betrekking tot bijeenkomsten gekomen d.m.v.
- Een brief plus folder “Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming”
  - Particulier Natuurbeheer krant
  - Lokale pers
  - Een collega
  - Vaktijdschriften, nl _____
  - Anders, nl _____

Onderstaand kader geeft een overzicht van de verschillende typen bijeenkomsten die zijn gehouden.

Veldbijeenkomsten zijn gehouden op de volgende locaties:

Posterholt, 6-jun-05; Langbroek, 9-jun-05; Bergharen, 13-jun-05; Waalre, 15-jun-05, Rockanje, 22-jun-05; Vragender, 24-jun-05; Marwijksoord, 28-jun-05; Castricum, 29-jun-05 en Veenwouden, 30-jun-05.

Thema bijeenkomsten zijn gehouden op de volgende locaties:

Wageningen, 10-okt-05; Sint Oedenrode, 27-okt-05; Nuth, 9 en 16-nov-05; Goes, 23-nov-05; Zegveld, 30-nov-05; Montfoort, 17-jan-06; Nijermirdum, 1-feb-06; Marum, 16-feb-06 en Eemnes, 1mrt-06.

Huiskamerbijeenkomsten zijn gehouden op de volgende locaties:

Epe, 17-okt-05; Beekbergse poort, 27-okt-05; Winterswijk, 31-okt-05; Sellingen, 16 en 17-nov-05; Uitwijk, 24-nov-05; Ruinen, 7 en 8-dec-05; De Wijk, 13 en 14-dec-05; Gemert, 12 en 26-jan-06 en Nuth 15-feb-06.

Kennisdagen zijn gehouden op de volgende locaties:

Schaarsbergen, 28-jan-06; Goutum, 15-feb-06 en Zegveld, 22-feb-06

- 19 Ik ben naar de volgende type(n) bijeenkomst(en) geweest: (meerdere antwoorden mogelijk)
- Veldbijeenkomst
  - Themabijeenkomst
  - Huiskamerbijeenkomst
  - Kennisdag
- 20 Met wat voor soort activiteit kan het project versterkt worden?

Overige activiteiten

Onderstaande vragen gaan in op de overige activiteiten die uitgevoerd zijn. Voor de cijfers geldt 1 als slechtste en 10 als beste beoordeling.

- 21 Ik ken de Particulier natuurbeheer krant (uitgegeven in juni, september en december 2005)
- Ja, cijfer____(graag een oordeel op schaal 1 tot 10)
  - Nee (ga door naar vraag 24)
- 22 Heeft u suggesties voor verbetering van de Particulier natuurbeheer krant?

In hoeverre bent u het met de volgende uitspraak eens:

- 23 “Uit de Particulier natuurbeheer krant heb ik veel informatie gehaald die nuttig is gebleken bij het proces van subsidie aanvraag”
- Helemaal mee eens
  - Mee eens
  - Noch mee eens, noch mee oneens
  - Niet mee eens
  - Helemaal niet mee eens
- 24 Ik heb de film gezien waarin drie grondeigenaren vertellen over hun ervaring met Particulier natuurbeheer
- Ja, cijfer____(graag een oordeel op schaal 1 tot 10)
  - Nee (ga door naar vraag 26)

In hoeverre bent u het met de volgende uitspraak eens:

- 25 “Uit de film heb ik veel informatie gehaald die nuttig is gebleken bij het proces van subsidie aanvraag”
- Helemaal mee eens
  - Mee eens
  - Noch mee eens, noch mee oneens
  - Niet mee eens
  - Helemaal niet mee eens
- 26 Ik heb de website (www.particulierenatuur.nl) bezocht
- Ja, cijfer____(graag een oordeel op schaal 1 tot 10)
  - Nee (ga door naar vraag 29)
- 27 Heeft u suggesties voor verbetering van de website van Particulier natuurbeheer?

In hoeverre bent u het met de volgende uitspraken eens:

- 28 “Uit de website van Particulier natuurbeheer heb ik veel informatie gehaald die nuttig is gebleken bij het proces van subsidie aanvraag”
- Helemaal mee eens
  - Mee eens
  - Noch mee eens, noch mee oneens
  - Niet mee eens
  - Helemaal niet mee eens
- 29 “De bijeenkomsten hebben geholpen om te kiezen of ik wel of geen functieverandering wil toepassen”
- Helemaal mee eens
  - Mee eens
  - Noch mee eens, noch mee oneens
  - Niet mee eens
  - Helemaal niet mee eens

Informatie behoefte

Met behulp van onderstaande vragen willen we er achter komen in hoeverre u behoefte heeft aan informatie over particulier natuurbeheer.

- 30 Ik heb behoefte aan aanvullende informatie over particulier natuurbeheer
- Ja, ga door naar vraag 32
  - Nee, ga door naar vraag 31
- 31 Indien **geen** behoefte aan informatie, waarom niet?

(ga door naar vraag 39)

- 32 Ik heb behoefte aan informatie over particulier natuurbeheer, vooral over (meerdere antwoorden mogelijk)
- Inpassing van nieuwe natuur in mijn huidige bedrijfsvoering
  - De praktische kant van het uitvoeren van natuurbeheer
  - Het indienen van een subsidie aanvraag
  - De financiële consequenties van particulier natuurbeheer
  - Contacten met verschillende overheden
  - Anders, nl _____

<i>Op welke wijze wilt u dat informatie over Particulier natuurbeheer wordt aangeboden.</i>				
Wilt u aangeven in hoeverre het u eens bent met de volgende uitspraken?		Ja	Nee	Weet ik niet
33	Ik heb behoefte om deel te nemen aan veldbijeenkomsten (kennismaking met functieverandering, praktijk voorbeelden, inrichtingsmaatregelen, etc)			
34	Ik heb behoefte om deel te nemen aan themabijeenkomsten (informatie over wet- en regelgeving, financiering, inpassing in bedrijfsvoering, etc)			
35	Ik heb behoefte om deel te nemen aan huiskamerbijeenkomsten (hier wordt dieper ingegaan op individuele afwegingen en vragen)			
36	Ik heb behoefte om deel te nemen aan kennisdagen (financiering, natuurschoonwet, habitatrichtlijn, flora- en faunawet, etc)			
37	Ik heb behoefte aan schriftelijke informatie over functieverandering en natuurbeheer			
38	Ik heb behoefte aan persoonlijk contact (persoonlijk advies over mijn situatie)			

- 39 Wat kan u over de drempel trekken om functieverandering aan te vragen?

Tot slot

Indien u nog opmerkingen heeft over het project "**Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming**" of over deze enquête kunt u die hieronder noteren.

Wij danken u hartelijk voor het invullen van deze vragenlijst!

Mocht u de krant Particulier Natuurbeheer of de DVD Particulier Natuurbeheer niet ontvangen hebben en hier wel interesse in hebben, dan kunt u deze aanvragen bij het projectteam Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming.

Telefoon: 0343-591593

E-mail: info@particulierenatuur.nl

Website: www.particulierenatuur.nl

Wilt u zo vriendelijk zijn om deze enquête in de antwoordenvolp te sturen vóór 24 maart.

Bijlage 3 Enquête groep 3 en begeleidende brief

Betreft: Evaluatie van het project "*Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming*"

Geachte heer, mevrouw

De Rijksoverheid stimuleert dat meer natuur in Nederland wordt ontwikkeld en beheerd door particulieren. Om meer particuliere natuur te realiseren is het nodig dat (agrarische) grond wordt omgezet in grond met een natuurbestemming. Dit heet functieverandering.

In 2005 is het project "*Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming*" gestart. Dit project heeft als doel grondeigenaren te informeren over particulier natuurbeheer zodat zij weloverwogen een beslissing kunnen nemen om grond met bestemming landbouw wel of niet om te zetten in grond met bestemming natuur.

Binnen het project "*Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming*" zijn de afgelopen anderhalf jaar tal van voorlichtingsactiviteiten uitgevoerd. Halverwege de looptijd van het project willen we deze activiteiten evalueren.

U heeft eerder informatie ontvangen over het project "*Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming*" omdat uw gronden liggen binnen de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur. Volgens onze gegevens heeft u ook een aanvraag voor functieverandering ingediend. Ik wil u daarom vragen bijgevoegde enquête in te vullen. Op basis van de resultaten van de enquête willen we de activiteiten het komende anderhalf jaar beter laten aansluiten op uw wensen.

Ik wil u vriendelijk vragen de enquête in te vullen en vóór 24 maart terug te sturen in bijgesloten antwoordenvolp (postzegel niet nodig).

Met vriendelijke groet,

Mariska Engels
Alterra Wageningen UR
Tel: 0317 - 477927

Het project 'Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming' wordt uitgevoerd door Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied, Federatie Particulier Grondbezit, Peterink & Partners, IPC Groene Ruimte en Alterra in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.
Uw adresgegevens zijn gebruikt met toestemming van de Dienst Regelingen.

Enquête Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming

Toelichting

Wij gaan er in deze enquête van uit dat u functieverandering heeft aangevraagd. Mocht dit niet het geval zijn dan is deze enquête niet op u van toepassing. Wilt u dan zo vriendelijk zijn om vraag 1 te beantwoorden en de enquête in de bijgevoegde antwoordenveloppe te retourneren. De enquêtes zullen anoniem worden verwerkt.

Deze enquête omvat achtereenvolgens een aantal vragen over:

- *Achtergrondinformatie en kennis van het project*
- *Projectactiviteiten*
- *Subsidie aanvraag en functieverandering*

Het invullen van de vragenlijst kost ongeveer 20 minuten. Mocht u een open vraag tegenkomen die niet op u van toepassing is, dan hoeft u deze niet in te vullen. Aan het einde van de vragenlijst is ruimte voor aanvullende op- en aanmerkingen over de projectactiviteiten en de enquête.

- 1 Ik heb functieverandering aangevraagd
- Ja, ga door met de enquête
  - Nee, dan eindigt hier voor u de enquête

Achtergrondinformatie en kennis van het project “Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming”

Op basis van deze achtergrondinformatie kunnen analyses per doelgroep (agrariër of landgoedeigenaar) worden uitgevoerd.

- 2 Wat is uw leeftijd in jaren ____
- 3 Geslacht:
- Man
  - Vrouw
- 4 Heeft u een opleiding op het gebied van natuur of natuurbeheer genoten?
- Ja
  - Nee
- 5 In welke doelgroep zou u zichzelf plaatsen?
- Agrariër
  - Landgoedeigenaar
  - Anders, nl _____
- 6 In welke provincie woont u?
☐ Groningen	☐ Zuid-Holland
☐ Utrecht	☐ Zeeland
☐ Friesland	☐ Brabant
☐ Drenthe	☐ Limburg
☐ Overijssel	
☐ Flevoland	
☐ Gelderland	
☐ Noord-Holland	

- 7 Ik ken het project "**Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming**"
- Ja
  - Nee, ga door naar vraag 29, onderdeel Subsidieaanvraag en functieverandering
- 8 Ik heb met het project "**Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming**" kennis gemaakt d.m.v. (meerdere antwoorden mogelijk)
- Een brief plus folder "Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming"
  - Particulier Natuurbeheer krant
  - Lokale pers
  - Via een collega
  - Via vaktijdschriften, nl _____
  - Anders, nl _____
- 9 Kunt u een aantal steekwoorden neerzetten die volgens u bij particulier natuurbeheer horen?
- _____
  - _____
  - _____
  - _____

Projectactiviteiten

*In het kader van het project "**Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming**" zijn er verschillende activiteiten georganiseerd. Met behulp van de volgende vragen willen we er achter komen of de project activiteiten hebben bijgedragen aan de keuze om voor functieverandering te kiezen.*

- 10 Ik ben naar een bijeenkomst(en) geweest
- Ja, ga door naar vraag 12
  - Nee, ga door naar vraag 11
- 11 De reden dat ik **niet** naar een bijeenkomst ben geweest is omdat (meerdere antwoorden mogelijk),
- Ik geen tijd had
  - Er geen bijeenkomst in de buurt was
  - Ik niet op de hoogte was van de bijeenkomst
  - Anders, nl _____
- (ga door naar vraag 29, onderdeel Subsidieaanvraag en functieverandering)*
- 12 Ik ben aan informatie over de bijeenkomst gekomen door middel van (of "door") (meerdere antwoorden mogelijk)
- Een brief plus folder "Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming"
  - Particulier Natuurbeheer krant
  - Lokale pers
  - Via een collega
  - Vaktijdschriften, nl _____
  - Anders, nl _____

Onderstaand kader geeft een overzicht van de verschillende typen bijeenkomsten die zijn gehouden.

Veldbijeenkomsten zijn gehouden op de volgende locaties:
Posterholt, 6-jun-05; Langbroek, 9-jun-05; Bergharen, 13-jun-05; Waalre, 15-jun-05, Rockanje, 22-jun-05; Vragender, 24-jun-05; Marwijksoord, 28-jun-05; Castricum, 29-jun-05 en Veenwouden, 30-jun-05.

Thema bijeenkomsten zijn gehouden op de volgende locaties:
Wageningen, 10-okt-05; Sint Oedenrode, 27-okt-05; Nuth, 9 en 16-nov-05; Goes, 23-nov-05; Zegveld, 30-nov-05; Montfoort, 17-jan-06; Nijermirdum, 1-feb-06; Marum, 16-feb-06 en Eemnes, 1mrt-06.

Huiskamerbijeenkomsten zijn gehouden op de volgende locaties:
Epe, 17-okt-05; Beekbergse poort, 27-okt-05; Winterswijk, 31-okt-05; Sellingen, 16 en 17-nov-05; Uitwijk, 24-nov-05; Ruinen, 7 en 8-dec-05; De Wijk, 13 en 14-dec-05; Gemert, 12 en 26-jan-06 en Nuth 15-feb-06.

Kennisdagen zijn gehouden op de volgende locaties:
Schaarsbergen, 28-jan-06; Goutum, 15-feb-06 en Zegveld, 22-feb-06

- 13 Ik ben naar de volgende type(n) bijeenkomst(en) geweest: (meerdere antwoorden mogelijk)
- Veldbijeenkomst
  - Themabijeenkomst
  - Huiskamerbijeenkomst
  - Kennisdag

- 14 Met wat voor soort activiteit kan het project versterkt worden?

Overige activiteiten

Onderstaande vragen gaan in op de overige activiteiten die uitgevoerd zijn. Voor de cijfers geldt 1 als slechtste en 10 als beste beoordeling.

- 15 Ik ken de Particulier natuurbeheer krant (uitgegeven in juni, september en december 2005)
- Ja, cijfer ____ (graag een oordeel op schaal 1 tot 10)
  - Nee (ga door naar vraag 18)

- 16 Heeft u suggesties voor verbetering van de Particulier natuurbeheer krant?

In hoeverre bent u het met de volgende uitspraak eens:

- 17 "Uit de Particulier natuurbeheer krant heb ik veel informatie gehaald die nuttig is gebleken bij het proces van subsidie aanvraag"
- Helemaal mee eens
  - Mee eens
  - Noch mee eens, noch mee oneens
  - Niet mee eens
  - Helemaal niet mee eens
- 18 Ik heb de film gezien waarin drie grondeigenaren vertellen over hun ervaring met Particulier natuurbeheer
- Ja, cijfer____(graag een oordeel op schaal 1 tot 10)
  - Nee (ga door naar vraag 20)

In hoeverre bent u het met de volgende uitspraak eens:

- 19 "De film heeft bijgedragen aan de keuze om functieverandering aan te vragen"
- Helemaal mee eens
  - Mee eens
  - Noch mee eens, noch mee oneens
  - Niet mee eens
  - Helemaal niet mee eens
- 20 Ik heb de website (www.particulierenatuur.nl) bezocht
- Ja, cijfer____(graag een oordeel op schaal 1 tot 10)
  - Nee (ga door naar vraag 23)
- 21 Heeft u suggesties voor verbetering van de website?

In hoeverre bent u het met de volgende uitspraken eens:

- 22 "Uit de website heb ik veel informatie gehaald die nuttig is gebleken bij het proces van subsidie aanvraag"
- Helemaal mee eens
  - Mee eens
  - Noch mee eens, noch mee oneens
  - Niet mee eens
  - Helemaal niet mee eens
- 23 "Ik ben tevreden over de inzet, kennis en deskundigheid van het projectteam op het gebied van functieverandering en subsidieaanvraag"
- Helemaal mee eens
  - Mee eens
  - Noch mee eens, noch mee oneens
  - Niet mee eens
  - Helemaal niet mee eens

- 24 Ik ben vooral tevreden over _____
_____
- 25 Ik ben vooral **niet** tevreden over _____
_____
- 26 “Het project en de activiteiten hebben bijgedragen aan mijn keuze om functieverandering aan te vragen”
- Helemaal mee eens
  - Mee eens
  - Noch mee eens, noch mee oneens
  - Niet mee eens
  - Helemaal niet mee eens
- 27 Ik heb behoefte aan aanvullende informatie
- Ja, ga door naar vraag 28
  - Nee, ga door naar vraag 29
- 28 Ik heb behoefte aan informatie m.b.t. (meerdere antwoorden mogelijk)
- De financiële consequenties
  - Het maken van een inrichtingsplan
  - Contacten met verschillende overheden
  - De praktische kant van het uitvoeren van natuurbeheer
  - Anders, nl _____

Subsidieaanvraag en functieverandering

De volgende vragen hebben vooral betrekking op de subsidieaanvraag functieverandering. Hieruit kunnen wij opmaken wat u motivatie was om functieverandering aan te vragen. Met deze informatie kunnen wij beter inspelen op vragen van mensen die geïnteresseerd zijn in functieverandering.

- 29 Ik heb functieverandering aangevraagd (meerdere antwoorden mogelijk)
- Vanwege economische motieven
  - Vanwege liefde voor de groene ruimte
  - Omdat er geen opvolger is voor mijn bedrijf
  - Omdat er geen pachters meer zijn of een te lage pacht opbrengst
  - Omdat de grond minder geschikt is voor landbouw
  - Omdat het beter past de bedrijfsstrategie
  - Anders, nl _____
- 30 Ik heb voor _____ ha grond subsidie functieverandering aangevraagd
- 31 Ik heb al eerder grond omgevormd naar grond met bestemming natuur
- Ja, namelijk _____ ha.
  - Nee

- 32 Ik heb grond aangekocht om te zetten in natuur
- Ja, namelijk _____ ha.
  - Nee
- 33 Ik zou ook grond omvormen als er geen subsidie regeling was
- Ja
  - Nee
  - Weet ik niet
- 34 Ik ben bereid in de toekomst meer grond om te zetten naar natuur
- Ja
  - Nee
  - Weet ik niet
- 35 Ik ben tegen knelpunten aangelopen tijdens de aanvraag
- Ja
  - Nee, ga door naar vraag 37
- 36 Ik ben tegen knelpunten aangelopen op het gebied van (meerdere antwoorden mogelijk)
- Subsidie aanvraag
  - De procedure
  - Onduidelijkheid van de procedure
  - Anders, nl _____

Tot slot

- 37 Wat kan het projectteam nog extra doen om de omzetting van (landbouw)grond naar grond met bestemming natuur te stimuleren?

- 38 Zijn er onderwerpen die in de verschillende bijeenkomsten niet behandeld zijn maar die u wel bent tegen gekomen tijdens de subsidie (functieverandering) aanvraag?

---

*Indien u nog opmerkingen heeft over het project "**Particulier Natuurbeheer: Kansrijke Onderneming**" of over deze enquête kunt u die hieronder noteren.*

Wij danken u hartelijk voor het invullen van deze vragenlijst!

Mocht u de krant Particulier Natuurbeheer of de DVD Particulier Natuurbeheer niet ontvangen hebben en hier wel interesse in hebben, dan kunt u deze aanvragen bij het projectteam Particulier natuurbeheer: kansrijke onderneming.

Telefoon: 0343-591593

E-mail: info@particulierenatuur.nl

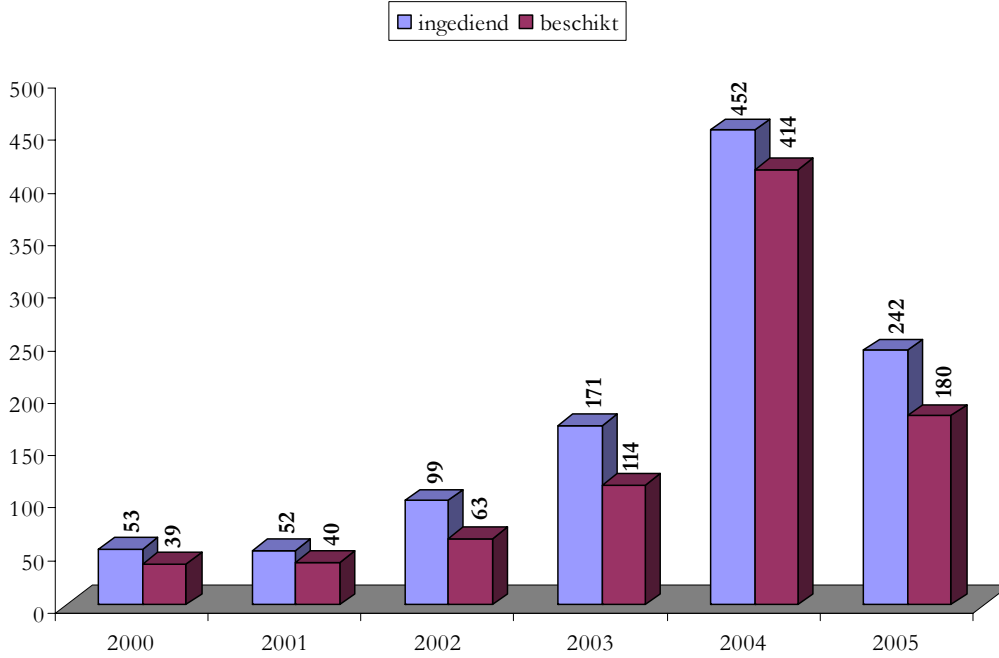
Website: www.particulierenatuur.nl

Wilt u zo vriendelijk zijn om deze enquête in de antwoordenveloppe terug te sturen vóór 24 maart.

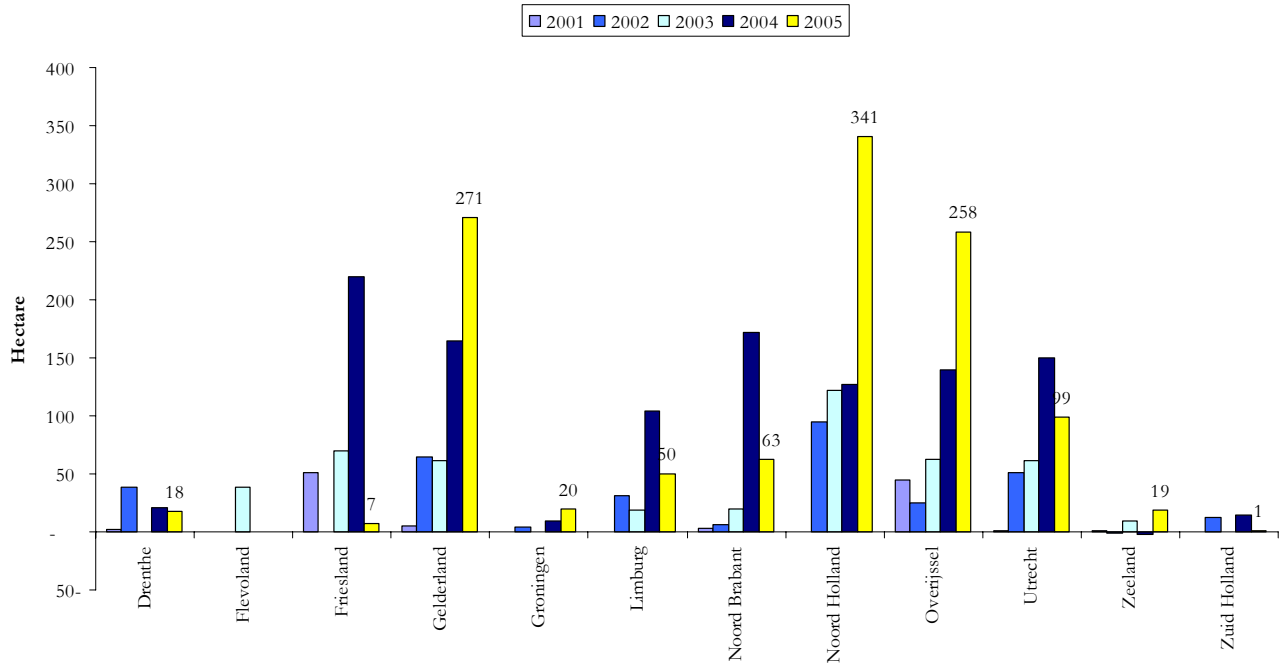

Bijlage 4 Overzicht aanvragen functieverandering

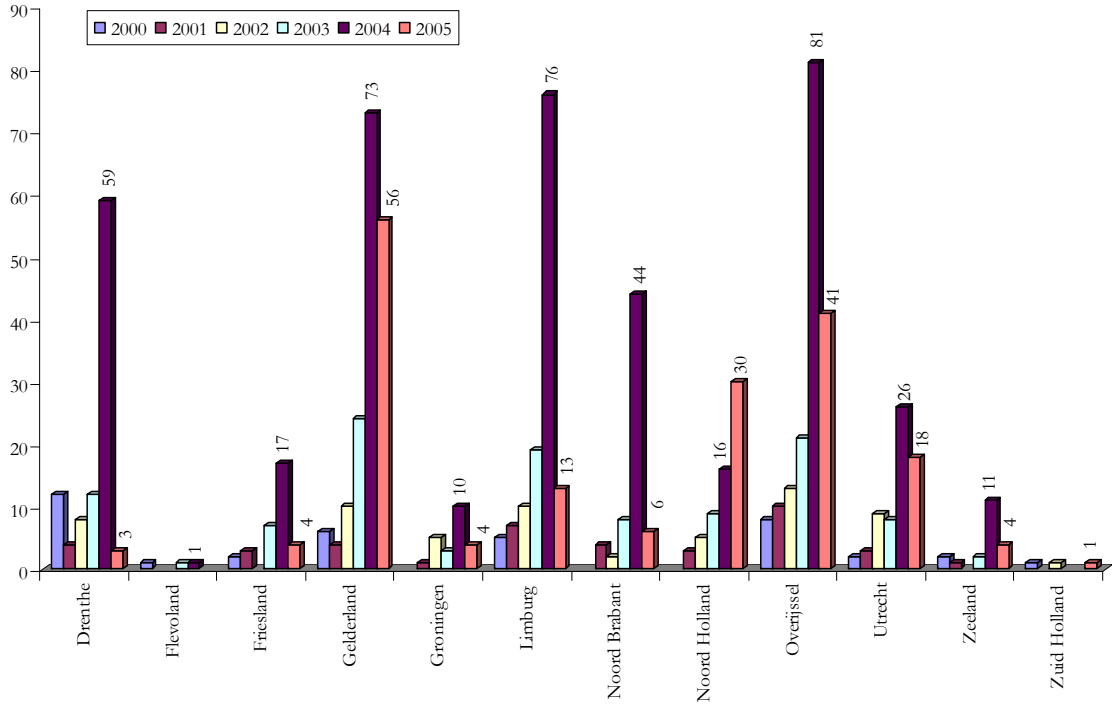
Figuur 2 Aantal aanvragen ingediend en geschikt per jaar, zowel in de begrensde als in de niet-begrensde gebieden, m.u.v. 2005.

Figuur 3 Aantal hectare functieverandering in begrensde gebieden

Figuur 4 Aantal beschikte aanvragen functieverandering per provincie

Figuur 5 Gemiddeld aantal hectare per beschikte aanvraag

